Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной 21-hээ гарана | № 42 (17165) | 1986 оной февралиин 20, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА ШАЛГАЛТЫН КОМИССИДА

КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин заседани февралиин 18-да болоо. Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съездэ комиссиин хэхэ тоосоое. Мүн партиин болохоёо байгаа съездэ табигдаха КПСС-эй Центральна шалгалтын комисси тухай шэнэ дүримэй проект зүбшэн хэлсээд, баталhан байна. (ТАСС).

МОСКВА ЕРЭБЭ

ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Польшын Арадай Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Збигнев Месснер Совет правительствын уриалаар хани ёhоной албанай хэрэгээр февралиин 18-да Москва ерэбэ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. И. Рыжков, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Г. А. Алиев болон бусад тухай тушаалтад аэродром дээрэ тэрэниие угтаа. (ТАСС).

СЪЕЗДЭДЭ ЗОРЮУЛАГДАhАН ЭКСПОЗИЦИ

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съездэдэ зорюулагдаhан экспозици февралиин 18-да СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын совет гадаадын политикын болон дипломатическа академиин дипломатиин музей соо байгуулагдаба. XXI зуун жэлдэ ядерна буу эзэбсэргүйгөөр орохо, хүн түрэлтэндэ тохёолдуулагдаха байhан ядерна дайнай аюулые усадхаха гэhэн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой Мэдүүлгэдэ дэлхэйн олониитэ үргэнөөр дэмжэжэ байhые харуулhан материалнууд эндэ табигдаа. (ТАСС).

ПОЛИТИЧЕСКЭ ПЛАКАДАЙ ВЫСТАВКЭ

Февралиин 18-да Москвада В. И. Ленинэй Түбэй музей соо нээгдэhэн «Ленинэй заабари — КПСС-эй бодолгоор» гэжэ политическэ плакадай выставкэ хүдэлмэришэд болон таряашад дэлхэйн дээрэхи түрүүшын гүрэнэй түүхын гол шатануудые элирхэйлэн харуулна. Энэ выставкэ КПСС-эй XXVII съездэдэ зорюулагданхай.

Мэдээжэ совет уран зураашад-графигуудай зохёол бүтээлнүүд музейн фондднуудhаа абтажа, выставкэ дээрэ табигдаhан байна. Совет засагай түрүүшын жэлнүүдэй бүтээгдэhэн плакадууд харагдаhан сэдэб хорал ехээр татна. Ленинэй захяа заабаринуудые совет хүнүүдэй хэлбэришэгүй үнэн сэхэ байhые, парти болон арадай эбдэршэгүй бата нэгэдэлые, КПСС-эй түрүү үүргые, тэрэнэй эб найрамдалта политикые харуулhан уран гартанай зохёол бүтээлнүүд эндэ табигдаhан зүйлнүүдэй дунда олон. (ТАСС).

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Пленум тухай ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

...Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Пленум 1986 оной февралиин 18-да болоо.

Пленум иимэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэhэн:

...Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съездтэ КПСС-эй Центральна Комитедэй политическэ илтгэл тухай.

...КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын проекттые партиин, ниитэ арадай зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүд ба тэрэниие КПСС-эй XXVII съездэ ...мжэдэ табиха тухай.

...КПСС-эй Уставта оруулагдаха хубилалтануу... ...шэн хэлсэлгын дүнгүүд ба партиин хубил... ...Уставай проектые КПСС-эй XXVII съез... ...мжэдэ табиха тухай.

4. 1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд тухай КПСС-эй XXVII съезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ элидхэл тухай.

5. «1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй» проекттые бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүд болон тус проекттые КПСС-эй XXVII съездын үзэмжэдэ табиха тухай.

Эдэ асуудалнуудаар нүхэд М. С. ГОРБАЧЕВОЙ, Н. И. РЫЖКОВОЙ хэhэн элидхэлнүүд шагнагдаа. Пленум хэгдэhэн элидхэлнүүдые, КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын, партиин хубилгагдаhан Уставай ба Гол шэглэлнүүдэй проектнүүдые hайшаагаад, эдэ документнүүдые Советскэ Союзай Коммунис партиин болохоёо байгаа XXVII съездын үзэмжэдэ табиха гэhэн шиидхэбэри баталан абаба.

Пленум дээрэ эмхидхэлэй асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Пленум нүхэр Б. Н. Ельцининие КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидадаар hунгаада, партиин Московско городской комитедтэ хүдэлхэ ороhонтойнь дашарамдуулан, тэрэниие КПСС-эй ЦК-гай секретариин уялгануудhаа сүлөөлбэн байна.

Пленум пенсидэ гараhан дээрэhээнь нүхэр В. В. Гришиниие КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүнэй уялгануудhаа сүлөөлөө.

Пленум бэеынь муудажа, пенсидэ гараhан дээрэhээнь нүхэр К. В. Русаковые КПСС-эй ЦК-гай секретариин уялгануудhаа сүлөөлөө.

Энээгээр КПСС-эй ЦК-гай Пленум хүдэлмэриеэ дүүргэбэ.

КПСС-эй ОБКОМДО

...ес» нэгэдэлые гэзг... ...аха, 1986 оной бо... ...хоёрдохи табан жэ... ...дые заатагүй дүүр... ...бэелүүлэгдэхэ хэм... ...КПСС-эй обкомой ...жа үзөөд, тэдэниие ...ной баялигай муу... ...hаа боложо тохёол... ...рхэшээлнүүдэй бии ...дэглэхэ зуураа, нэ... ...лон тэрэнэй олонхи ...нуудай муугаар хү... ...шалтагаанииинь ха... ...бэриин болон ажа... ...хэлэй ехэ дутагдал... ...энэ техникэ hулаар ...hээ, үйлэдбэриие ...улха болон автома... ...хэрэгэй хангалтагүй ...боложо, иимэ ушар ...гэжэ КПСС-эй об... ...ё тэмдэглэhэн бай... ...нэй болон тэрэнэй ...нуудай хүтэлбэри... ...рнуудые бэлдэхэ, ...болгохо талаар, ...болон соёлой- ...эрхэ байдалые ...талаар зохихо ...ые абанагүй.

...хүдэлхэ эрхэ бай... ...о, 1986 оной түсэб... ...нуудые нэгэдэлэй ...бүхэндэ дүүргүүл... ...ной январь hарада ...хэлгэдэ ушарhан ду... ...ые усадхаха талаар ...-техническэ комп... ...жэз ябуулгануудые ...бодотоор бэелүүл... ...байкаллес» нэгэдэ... ...рииё (В. Я. Кокин, ...хоев) КПСС-эй об... ...о уялгалба.

...райкомууд, партий... ...профсоюзна орга... ...нэгэдэлэй болон ...нуудай хүтэлбэри... ...ллоктивүүдтэ ябуу... ...мхидхэлэй болон по... ...хүдэлмэриин хэм... ...шэлүүлхэ, социалис ...дэлгэрүүлхэ, КПСС- ...hайшаагдаhан оро... ...бэлэдхэлэй түрүү нэ... ...й гаргаhан үүсхэлэй ...hан КПСС-эй XXVII ...рэтэй солотойгоор ...үлөө, мүн 1986 он... ...ихээр абаhан социа... ...нуудые дүүргэхэ та... ...ээнүүдые абаха уял...

...90 онуудай үедэ ...инуудые шэнэлэн ху... ...хническэ талаар зэб... ...гэжэ нэгэдэлэй зо... ...ограммые, бэлэдхэг... ...дые гүйсэд дүүрэн ...үлха, ашаглан хэрэг... ...ксно түсэбые hай... ...хай тогтоол соо тэм... ...Тэрэшэлэн СССР-эй ...мпром ба РСФСР-эй Минлесхоздо оруулhан дурадхалнууд заагдаhан байна.

Партиин обкомой бюро дээрэ энэ асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ СССР-эй ой модоной, целлюлозо-саарhанай ба модо болбосоруулгын промышленностиин министрэй нэгэдэхи орлогшо Г. Л. Медведев, РСФСР-эй Ой модоной ажахын министерствын модо ашаглалгын Главна управлениин начальник И. В. Колесников хабаадалсаhан байна.

«Клубна эмхи зургаануудые, спортивна барилгануудые ашаглалгые hайжаруулха талаар хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые хэр зэргэ дүүргэжэ байhан тухай КПСС-эй Кабанскын райкомой тоосоон бюро дээрэ харагдаа. КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые бэелүүлхэ талаар район соо зарим тэды хүдэлмэри хэгдэжэ байна гэжэ энэ асуудалаар абаhан тогтоол соо тэмдэглэгдэбэ. Соёлой эмхи зургаануудые, спортивна барилгануудые шэнээр бариха, болбосон түхэлтэй болгохо, шэмэглэн гоёохо талаар хоёр жэлэй программа зохёогдонхой, мүнөө бэелүүлэгдэжэ байна. «Агуу ехэ Октябриин 70 жэлэй ой болотор тосхон бүхэндэ соёлой болон спортын жэшээтэ эмхи зургаание байгуулха» гэhэн уряатай мүрысөөн дэлгэржэ байна.

Гэхэ зуура район соохи соёл-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд, спортивна барилганууд ажалшадые хүмүүжүүлхэ, зүбөөр, эдэбхитэйгээр амаруулха, бэе махабадынь хүдэржүүлхэ, архидалга болон алкоголизмтай тэмсэлые шангадхаха талаар хэмжээнүүд гүйсэд дүүрэн абтанагүй. Ажалшадай дунда политическэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхадань, тэдэнэй олонхинь партийна организацинуудай түшэг тулгуури боложо шадаагүй байха юм.

Соёлой зарим эмхи зургаанууд, спортивна барилгануудай олонхинь хангалтагүй байдалтай, заримандань соёлой-спортивна комплекснууд үнэндөө хүдэлнэгүй.

КПСС-эй райком, райгүйсэдком, партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинуудые тодорхой хэмжээнүүдые хараалжа, клубуудай болон спортын эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ бии байhан дутагдалнуудые усадхаха ёhотой гээд КПСС-эй обкомой бюро уялгалба.

Спортивна барилгын, соёл-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэри hайжаруулха, хүгжөөхэ болон барилгын асуудалнуудта районой колхоз, совхозуудай, промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ эрилтэ шангадхахые КПСС-эй райком болон райгүйсэдкомдо дурадхагдаба.

КПСС-эй обкомой бюрогой заседани дээрэ «Хурамхаанай районой ажахынуудта мал ажалай продуктнуудые худалдаха ба үйлэдбэрилхэ талаар 1986 оной социалис уялганууд болон түсэбүүдые дүүргэхэ талаар хэмжээнүүд тухай» асуудал зүбшэгдэбэ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ Хурамхаанай районой ажахынуудай мал ажалда ехэ дутуу дунданууд бии гээд тэмдэглэгдээ. Абтаhан хэмжээнүүдэй ашаар үбэлжэлгын үнгэрhэн дүрбэн hара соо малай үхэл гарзада оролго бага үсөөрөө, үнеэдэй ашаг шэмэ дээшэлээ.

Гэхэтэй хамта мал ажалай продуктнуудые худалдаха, үйлэдбэрилхэ асуудалнуудаар дутагдалнууд бии. hүн багаар hаагдана, шахан тарғалуулгада табигдаhан малай сүүдхын дунда зэргын шэгнүүр доогуур, мүн үйлэдбэрилэгдэhэн продукциин өөрынь үнэ сэн дээгүүр, үнгэрhэн үбэлжэлгэдэ нилээд үсөөн тугал абтаа.

Хүдэлмэриингөө онол аргануудые hайжаруулжа, мал ажалда байhан дутуу дунданuудые усадхаха талаар партийна, совет хүдэлмэрилэгшэдтэ, РАПО-гой болон ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ эрилтэ шангадхаха, энээнэй үндэhөөр 1986 ондо малай тоо толгой олошоруулха, тэдэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, мяха, hү, ноохо худалдаха социалис уялганууд болон түсэбүүдые заатагүй дүүргэхые КПСС-эй Хурамхаанай райкомые партиин обкомой бюро уялгалба.

1986 оной болон түрүүшын хахад жэлэй дүнгөөр КПСС-эй обкомой тус тогтоолой дүүргэлтэ тухай КПСС-эй райком (Ю. И. Алексеев), райгүйсэдком (А. К. Затеев) элидхэхэ ёhотой.

«Областной партийна XXXIII конференци дээрэ хэлэгдэhэн шүүмжэлхы hанамжа, дурадхалнууд тухай» асуудал хаража, тэрэниие бэелүүлхэ талаар хэмжээнүүдые абахыень КПСС-эй обкомой таhагууд, Министрнүүдэй Совет, республикын министерство болон албан зургаануудые КПСС-эй обкомой бюро уялгалба.

Партийно-эмхидхэлэй болон партийно-политическэ хүдэлмэриин зарим тэды асуудалнууд обкомой бюро дээрэ зүбшэн хэлсэгдэбэ.

КПСС-эй XXVII съездые УГТУУЛАН

Манай штатнабэшэ фотокорреспондент В. Плуттын буулгаhан зураг дээрэ Шэнэ-Бэрээнэй авто-заhабарилгын заводой фрезеровщик, коммунист Сергей Илларионович Павловые харанат. Съездын хүндэлэлдэ дэлгэрhэн мүрысөөндэ тэрэ эдэбхитэйгээр оролсожо, эрхим үрэ дүнгүүдые түйлана. Коммунис ажалай ударник Павлов районойнгоо эрхим фрезеровщик гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

УЯЛГАЯА ШЭНЭЛБЭ

«КПСС-эй XXVII съездые ажалайнгаа эрхим амжалтаар угтаха гэhэн уряа доро ажаллажа байhан Хяагтын районой «Пограничный» совхозой Хяагтын-Адагай hаалиин фермын коллектив урид абаhан социалис уялгаяа дахин шэнэлбэ. hаалишад энэ удаа hү үйлэдбэрилхэ хоёр hарынгаа түсэбые февралиин 18-да бэелүүлхэ аад, гүрэндэ худалдаха даабарияа энэ hарын 14-дэ дүүргээ бшуу.

Фермын коллективэй мэдүүлhэнэй ёhоор, февраль hарын дүүрэтэр 160 центнер hүн hаагдажа, бүхыдөө 690 центнер hү үйлэдбэрилхэ түсэбынь холо үлүүлэгдэхэ байна.

Шэнэ зорилготойгоор ажаллажа байhан эндэхи hаалишад мүнөө үнеэн бүриhөө үдэртэ 7—8 килограмм hү hаана.

Т. ЦЫДЫПОВА.

ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭНЭ

Улаан-Үдын авиацинно заводто металлическа бэшэ хушалтануудай, зэр зэмсэгүүдые бүтээдэг, мүн hэльбэн шэнэлэлгын цехүүдэй коллективүүд партиин съездые угтуулан абаhан уялгануудаа болзорhоо урид дүүргэбэ.

Кузнечнэ цехэй И. Г. Туезовэй, Б. Н. Буянтуевай ударидадаг хабсаргагшадай мастерска бүлэг февралиин эхинhээ бусадhаа түрүүлнэ.

А. БЕЛОУСОВА.

КОМСОМОЛШУУД ЭЛИДХЭНЭ

Коммунис партиин XXVII съездын хүндэлэлдэ ниислэл хотын комсомолшууд болон залуушуулай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүд февралиин 18-да КПСС-эй горкомой Ехэ зал соо үнгэрhэн баярай суглаан дээрэ согсологдобо.

Баярай суглаае нээhэн ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь **Игорь Куриленко** хотын комсомолшуудай ажал хэрэгүүд тухай элидхэбэ.

Съездын хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ илагшад нэрлэгдэжэ, үндэр шагналнуудта хүртэбэ. Хотымнай районуудай дунда Железнодорожно районно комсомолой организаци ВЛКСМ-эй горкомой дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаа. Улаан-Үдын предприяти, hуралсалай эмхи зургаануудай дундаhаа шалгарhан нарин сэмбын комбинадай, локомотивна депогой, оёдолой «Туяана» нэгэдэлэй, «Жилгражданстрой» трестын, главпочтамтын, столовонуудай 2-дохи трестын, нарайлалгын гэрэй, «Бурятгражданпроект» институдай, 1-дэхи педучилищиин, механико-технологическа техникумэй, 1-дэхи интернат-hургуулиин комсомолой организацинуудта «Социалис мүрысөөндэ илагшадта» гэhэн дурасхаалта вымпелнүүд барюулагдаа.

Улаан-Үдын 54 мянган комсомолшуудай зүгhөө КПСС-эй XXVII съездэ элидхэhэн рапортда гараа табиха үндэр нэрэ хүндэдэ ЛВРЗ-гэй слесарь Константин Ходонов, гэр барилгын комбинадай штукатур-маляр Лариса Дзюба, авиапредприятиин техник Иван Рощин, медицинскэ түргэн туhаламжын больницын врач Ирина Манданова, оперо болон баледэй театрай артист Вячеслав Васильев, Зүүн Сибириин технологическа институдай студент Александр Голков, 1-дэхи ПТУ-гай hурагша Александр Корытко, 45-дахи hургуулиин hурагша Ирина Сультимова, ВЛКСМ-эй Железнодорожно райкомой нэгэдэхи секретарь Владимир Климов, ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь Игорь Куриленко хүртэбэ.

КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь **В. С. Тимашов**, партиин горкомой пропаганда болон агитациин таhагые даагша **В. В. Конечных**, ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **М. Н. Гармаева**, партиин XXVII съездын делегат **Л. В. Зангеева** комсомолшуудай баярай суглаанда хабаадаа.

Ниислэл хотын комсомолой эдэбхитэдтэ хандажа, партиин горкомой нэгэдэхи секретарь **В. С. Тимашов** амаршалгын үгэ хэлэбэ. Удаань хотымнай комсомолшууд съездын делегадууд В. С. Тимашов, Л. В. Зангеева хоёрто рапортаа барюулаа.

Т. САМБЯЛОВА.

ЭДЭЭ ХООЛОЙ ЗҮЙЛНҮҮДЫЕ ЭЛБЭГЖҮҮЛХЭ

Республикын агропромышленна комплексын хүдөө ажахын продукци шанаржуулан болбосоруулдаг hалбаринуудай, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй, КПСС-эй горрайкомуудай секретарьнарай, РАПО-нуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөөн үсэглэдэр Улаан-Үдэдэ үнгэрбэ.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргаха, элбэгжүүлхэ талаар саашадаа бэелүүлэгдэхэ зорилгонууд тухай элидхэл КПСС-эй обкомой хоёрдохи секретарь **К. А. Албашеев** хэбэ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ республикын Госпланай түрүүлэгшын орлогшо **А. С. Ошоров**, худалдаа наймаанай министрэй орлогшо **Р. Г. Безручко**, «Бурмясопром» нэгэдэлэй генеральна директор **В. С. Мылзенов**, hүнэй промышленностиин нэгэдэлэй генеральна директор **К. М. Шурыгин**, «Бурятплодоовощхоз» нэгэдэлэй начальник **В. В. Матхеев**, Буркоопсоюзай түрүүлэгшын орлогшо **Д. К. Нетудыхатко**, хилээмэ болгодог промышленностиин управлениин начальник **Б. Б. Цыденов**, ниитын эдеэ хоолой управлениин начальник **В. Ц. Дамбаин** хабаадаhан байна.

КПСС-эй обкомой секретарь **Л. В. Потапов**, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшонор, Буряадай АССР-эй Агропромышленна комитедэй түрүүлэгшэ **А. И. Плотников**, **С. Н. Булдаев**, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь **П. А. Чукреев** гэгшэд үгэ хэлээ.

Мүрысөөнэй үүсхэлшэд — КПСС-эй XXVII съездэ

ХҮМҮҮЖҮҮЛХЫ, ЭЛСҮҮЛХЫ ҮҮРГЭНЬ БАТАЛАГДАА

СССР-эй Үнгэтэ металлургиин министерствын түрүү коллективүүдэй дунда ажалай мүрысөөнэй hайн hайхан ёhо заншалнууд тогтонижонхой. Онсолбол, жэлэй эхеэр гү, али гүрэн түрын удха шанартай шухала ушарнуудые угтуулан социалис уялгануудые баталан абахыень, даабаринуудаа болзорhоо урид дүүргэхыень hалбариин бүхы ажалшадые уряалха үүсхэл гаргаха гээшэ нэрэ хүндын хэрэг гэжэ тоологдодог. Жэшээлхэдэ, Норильскын Ленинэй болон Ажалай Улаан Тугай орденто А. П. Завенягинай нэрэмжэтэ горно-металлургическа комбинадай коллектив 1985 оной, арбан хоёрдохи табан жэлэй түсэб бүхыдэнь болзорhоо урид дүүргэжэ, КПСС-эй XXVII съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха гэhэн үүсхэл hалбари дотороо гаргаhан юм. Энэ үүсхэлыень манай комбинадай хүдэлмэришэд, алба хаагшад үнэн зүрхэнhөө дэмжэжэ, бодото ажалаар батадхахаар шиидээ hэн.

Тиигэжэ 1985 ондо коллективнай бүхыдөө партиин съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахаар республиканска мүрысөөнэй үүсхэлшэдэй нэгэн болоо hэн. Дээшэлүүлэгдэhэн уялганууд абтаа. Тодорхойлбол, товарна продукци гаргаха түсэб 1,3, вольфрамай концентрат үйлэдбэрилхэ түсэб 1,6, ажалай бүтээсын талаар түсэб 1,2 процентээр үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ хараалагдаhан байна. Түсэбhөө гадуур хэдэн зуун мянган түхэригэй товарна продукци худалдаха, малтан абалгын хүдэлмэриин түсэб 3000 кубометрээр үлүүлхэ, товарна продукциин өөрынь үнэ сэн 0,5 процентээр доошолуулха гэhэн зорилго табигдаа. Гэхэтэй хамта, 1980 оной тогтоогдоhон даабариин хэмжээндэ орходоо, үнгэрhэн жэлэй туршада 10 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэ, 200 гикалори дулаанай элшэ хүсэ, 9500 тонно условно түлишэ алман арьбалжа, 3 үдэр алмагдаhан түүхэй эд хэрэгсэл хэрэглэн хүдэлхэ гэжэ комбинадай коллектив шиидэhэн юм.

Уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэнэй ашаар 400 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэ абаха гэжэ уялганууд соо бэшэгдээ бэлэй. 1985 ондо шэнэ техникэ тодхохо талаар ехэ юумэ хэхэ, 140 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэтэй 8 хэмжээ ябуулга үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ гэhэн бата үндэhэтэй шиидхэбэри абтаа hэн. Съездын урдахи уялганууд соо арбан нэгэдэхи табан жэлэй, 1986 оной хоёр hарын даабаринуудые бүхыдэнь дүүргэхээр тодорхой тоонууд заагдажа, баталагдаhан юм.

Олоной эдэбхи үүсхэлhээ дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй эршэ дэлисэ нэгэшье үдэр hуладаагүй. Тиигэжэ 1985 оной ноябриин 10-да товарна продукци үйлэдбэрилэн гаргаха, худалдаха талаар, мүн вольфрамай концентрат үйлэдбэрилхэ бүхыдөө арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэб сүм бэелүүлэгдээ бэлэй. Энэ ехэ амжалтада комбинадаймнай үүсхэлшэ коллективүүдэй хубита ехэ байгаа. Съездын урдахи мүрысөөнэй манлайда дабшажа, 1985 оной, түсэбтэ табан жэлэй болон 1986 оной түрүүшын хоёр hарын түсэб болзорhоо урид дүүргэхээр, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхээр, материалнуудые, электрын элшэ хүсэ алмахаар, тиигэжэ алмагдаhан эд хэрэгсэл хэрэглэн, жэл соо хоёр үдэр хүдэлхэ үүсхэлшэ бригаданууд уялга абаhан байна. Нэрлэбэл, шанаржуулгын фабрикын, Холтоhоной руднигай бэдэрэлгын хүдэлмэринүүдэй участогай, А. П. Коцюбын хүтэлбэрилдэг технологическа халаанай, В. А. Хвостовой ударидадаг горно хүдэлмэришэдэй бригадын, С. Н. Зайцевай толгойлдог БелАЗ-540 самосвалнуудые жолоододог жолоошодой, А. Б. Шагдаровай хүтэлбэрилдэг барилгын комплексно бригадын, Юнхэрэй руднигта үрэмдэлгэ-тэhэлэлгын хүдэлмэри ябуулдаг А. А. Шагдаровай бригадын гэшүүд онобшотой hайнаар хүдэлжэ, олониие габшагай ажалда элсүүлхэ гэhэн үүргээ hайнаар дүүргэжэ байнхай.

Эдэнэй жэшээе даган, бусад участогуудай болон бригадануудай хүдэлмэришэд гүрэнэй даабари урагшатай дүүргэнэ. Тиигэжэ үйлэдбэриин 16 участок, 80 бригада түгэсхэхы жэлэй, арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые урагшатай дүүргээ hэн. Энэмнай хадаа партиин съездые үгтуулан, ехэ зоригжолтойгоор, тунхарилтагүй хүдэлhэнэй гэршэ мүн.

1986 оной январиин 1-hээ комбинадай коллектив ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримаар хүдэлжэ эхилээ. Экономическа туршалгын эрхэ байдалда хүдэлхын тула ехэ бэлэдхэл ябуулагдаhан юм. Тиигэжэ үнгэрhэн январь hарада товарна продукци үйлэдбэрилгын түсэб 101,8, продукци худалдалгын талаар 100,2, ажалай бүтээсын талаар түсэб 101,7 процент дүүргэгдээ hэн. Шэнэ гуримда оролгын хаhада түгшүүрилтэй, шахардуу байдал тогтоогүй, ажалай эршэ бүри түргэдөө гэжэ тэмдэглэлтэй. Холтоhоной руднигай бэдэрэлгын хүдэлмэринүүдэй участогайхид эршэмтэ ажалаараа мүн лэ шалгараа. Коллективэй гэшүүн бүхэн харюусалгаяа дууhан мэдэрэн хүдэлөө. Шанаржуулгын фабрикын коллектив комбинадай продукци — вольфрамай концентрат гаргалгаяа 100,8 процент бэелүүлhэн байна. 1985 оной декабрь hарада эндэ үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүд ашаглагдажа эхилээ hэн. Иимэ эрхэ байдалда хүдэлхэ зуураа коллектив ажалайнгаа бүтээсын талаар түсэбөө 120,2 процент бэелүүлээ. Шанаржуулгын фабрикын А. П. Коцюбын хүтэлбэрилдэг технологическа халаан концентрат гаргаха түсэбөө январь hарада 121,9 процент бэелүүлээ. Шэнэ технологи эндэ шадамар бэрхээр хэрэглэгдэнэ гээд тэмдэглэлтэй. Холтоhоной руднигай В. А. Хвостовой бригада эрхим hайн шанартай руда малтан абаха түсэбөө 115,1 процент бэелүүлээ hэн. БелАЗ-540 түхэлэй ехэ ашаанай автосамосвалнуудые жолоододог С. Н. Зайцевай бригада шанаржуулгын фабрикада руда зөөлгэдэ габшагайгаар ажаллаа. Мүн Юнхэрэй руднигай породонуудые малтан абалгада бэлэдхэдэг гол коллективүүдэй — руднигай болон фабрикын нэгэ жэгдэ хүдэлмэриие хангаhан байна. Ажалдаа абьяастай хүнүүд эндэ хүдэлдэг юм. Юнхэрэй руднигай А. А. Шагдаровай ударидадаг үрэмдэлгэ-тэhэлэлгын бригада тэhэлэлгын нүхэнүүдые үрэмдэхэ хүдэлмэриеэ 110,8 процент бэелүүлжэ, ажалай бүтээсын талаар түсэбөө 128 процентдэ хүргэhэн байна.

Эрхим үрэ дүнгүүдтэй эршэ түгэс мүрысөөндэ эхи табихын тула элдэб онол арганууд хэрэглэгдээ. Нэн түрүүн социалис мүрысөөнэй гурим зохёогдон табигдажа, илагшадые материальна, моральна талаhаань урмашуулхаар хэмжээнүүд хараалагдаа hэн. Съездын урдахи мүрысөөнэй дүнгүүд олоной дунда саг үргэлжэ соносхогдожо, мэдээсэгдэжэ байдаг. Комбинадай управленидэ, мүн цехүүдтэ «Ажалай алдар солын туг» гэhэн стенднүүд шэмэглэгдэдэг. Мүрысөөндэ илаhан цехүүдэй бригадануудай коллективүүд эндэ hара бүридэ бэшэгдэдэг юм. Иигэжэ хамтын хүсөөр мүрысөөн бүри ехэ ниитэ удха шанартай боложо, хүмүүжүүлхы, элсүүлхы үүргэнь дээшэлээ бшуу.

Үйлэдбэридэхи гурим журамай, эмхидхэлэй түлөө ехэ тэмсэлэй ашаар амжалтанууд түйлагдаа гэжэ тодорхойлходоо, ажалша коллективүүд тухай хуули бодотоор сахигдаа, бригадануудта ажахы тоосоон урагшатай нэбтэрүүлэгдээ гээд нэмэлтэй. Иимэ ушарта социалис уялганууда ажалай hүүлэй дүнгүүдтэй холбоон бүри элеэр тодорон харагдана бшуу.

Үүсхэлшэ-коллективнай үгэ дөө лаб хүрэжэ, ехэ ашаг үрын, ерээдүйн амжалтанuудай түлөө тэмсэлээ нэгэшье үдэр hуладуулнагүй.

М. СЕМЕНОВ,
Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай директор.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

УРАГШАТАЙ АЛХАМАА БАТАДХАХА

Табан жэлэй уулзадха дээрэ партийна организаци, ажалша коллектив бүхэн өөрынгөө хэһэн ажалые шэнжэлэн хэрэдэг, саашадаа бэелүүлхэ зорилгонуудаа хараалдаг гээшэ ааб даа. Мүнөө манай районой коммунистнуудай, бүхы ажалшадай анхарал КПСС-эй ЦК-гай апрелиин, октябриин (1985 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ, съездын урда тээхи документнүүд болохо — КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын, арбан хоёрдохи табан жэлдэ болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй, мүн КПСС-эй Уставта оруулагдаха хубилалтануудай проектнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ хандуулагданхай.

Партиин эдэ документнүүдэй проектнүүдэй эрилтын ёһоор районно партийна организаци гансашье өөрынгөө хүдэлмэриин дүн гаргана бэшэ, харин совет, ажахын, профсоюзай, комсомолой органуудай ажалша коллективүүдэй хүдэлмэриие гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ, саашанхи харгы замаа хараална. Гол зорилгомнай гэхэдэ, нэн түрүүн районойнгоо ажахые гээгдэлһээ гаргажа, аша үрэ ехэтэйгээр хүгжөөхэ хэрэг болоно.

Манай район гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнүүдые худалдаха үнгэрһэн табан жэлэйнгээ түсэб дүүргээгүй. Тэрэнһээ байха мяха, һү үйлэдбэрилгые доошолуулһан байха юм. Олон мал үхэл гарзада орожо, тоо толгойнь үсөөрөө. Эндэ сагай уларил нилээд ехэ бэрхэшээлнүүдые үзүүлээ. 1982 онһоо хойшо жэл бүри бороо бага орожо, гол горход, нуурнууднай үерлэжэ, тодхор тойбо татаа. Энээнһээ улемжалан, нийтын малда үбһэ тэжээл тон багаар, шанар муутайгаар бэлэдхэгдэһэн байна. Үбэлжэлгын үедэ тэжээл дуталдажа, олон мал гарзалаа.

Ганса энээгээр гээгдэлдэ ороһон ябадалаа сагааруулжа болохогүй. Нэн түрүүн партиин райком, ажахын хүтэлбэрилэгшэд, партийна эхин организацинууд иимэ хүшэр хүндэ байдалда өөрынгөө хүтэлбэрилхы, эмхидхэхы үүргэеэ гүйсэд дүүрэн хэрэглэжэ шадаагүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Хэмжээнүүд хэды абтаһан байбашье, эрид хубилалтанууд болоогүй. Зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинуудай секретарьнар иимэ байдалтай эбсэшөөд байгаа. Эдэ бүгэдэ, бэшэшье дутуу дунданууд тоосоото һунгалтын партийна суглаанууд болон районно партконференци дээрэ шүүмжэлхы ёһоор зүбшэн хэлсэгдээ. Иимэ байдал районоймнай коммунистнуудай һанаа ехэтэ зобоожо, суглаанууд дээрэ тэдэнэр өөһэдынгөө һанамжа, дурадхал оруулһан, муу, һайгаа сэхэ руунь хэлэһэн, шүүмжэлһэн байна. Эдэнь партиин райкомдо согсологдожо, тэдэнээр мүнөө хэмжээнүүд абтажа байна.

Иигэжэл урда жэлнүүдэйнгээ хүдэлмэриин дутагдалнуудһаа тобшолол хэжэ, тэдэниие дабтангүй, арбан хоёрдохи табан жэлдэ районойнгоо ажахые һэргээн бодхоохо талаар партиин райком хэмжээ ябуулгануудые хараалаад, тэрэнээ бэелүүлжэ байна. Сабшалан, тарялангай ургаса дээшэлүүлхэ, нийтын малые бардам хүрэхэ, һайн шанартай үбһэ тэжээлээр хангажа шадаагүй һаа, мал ажалда амжалта түйлагдахагүй. Ушар тиимэһээ районой бүхы тарялангай 60 процентдэ тэжээлэй, 23 процентдэ орооһото ургамалнуудые тарихаар хараалнабди. Тиихэдэ 17 процентыень паар ээлхэ. Иигэжэ тэжээлэй үндэһэ һуури һайжаруулха ехэ арга боломжотой болообди.

Энэ жэлэй үбэлжэлгэдэ малай толгой бүхэндэ 8,6 тэжээлэй единицэ хүртэнэ. Энэмнай урда жэлэйхиһээ 16 процентээр ехэ болоно.

Саашадаа тэжээл бэлэдхэлгэ тусхай һалбари болохо юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ олон ажахынуудта тэжээл бэлэдхэхэ тусхай бригаданууд байгуулагдаад, муу бэшээр ажаллана. Витаминтай ногооной гурил бэлэдхэхэ звенонууд байгуулагдана. Гэхэтэй хамта бригадна подрядай гуримаар ажаллажа байһан нэгэшье бригада, звено үгы. Тарялангай • ургаса һайжаруулха минеральна үтэгжүүлгэ үшөөл багаар хэрэглэгдэнэ.

Мал ажалай аша үрэ дээшэлүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ байна. Үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ малай үүлтэр һайжаруулха, тоо толгойень олошоруулха хүдэлмэри тон һулаар ябуулагдаа. Жэл бүри үнеэдэй 30 процент, эхэ хонидой 27 процентнь түл үгэнэгүй. Энэ талаар хэмжээнүүдэй абтажа байбашье, үшөөл энэ гэжэ харуулма хубилалтанууд болоногүй. Жэшээнь, үнгэрһэн жэлэй дүрбэдэхи кварталай дүн абажа харахада, түсэбөөр хараалагдаһан түл абтаагүй байха юм. «Победа» колхоздо, Иисэнгын, Тулдуунай, «Юбилейный» совхозуудта эхэ мал илангаяа олоор һубайрна. Зоотехнигүүд эмэргэжэлтэд өөһэдынгөө сэхэ уялгые хайша хэрэгээр дүүргэнэ гэһэн тобшолол хэгдэхэ болоно.

«Хараалагдаһан зорилгонуудаа урагшатайгаар шиидхэлгые парти хүнэй зохёон байгуулхы арга боломжонуудай үүргые дээшэлүүлгэтэй холбоно. Социалис общество, нийтын ажабайдалай бүхы һалбаринуудта олониитын зохёохы ажал ябуулгые хүгжөөлгын шэнэ замуудые олонгүйгөөр, аша үрэ түгэсөөр хүгжэжэ шадахагүй» гээд КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын проект соо хэлэгдэнэ. Энэ тон зүб. Бүхы юумэн хүнүүдһээ, тэдэнэй эдэбхиһээ, харюусалгаһаа дулдыдаха байна. Эндэ коммунистнууд лэ жэшээ харуулха ёһотой.

Партиин райком үйлэдбэриин гол шухала участогууд дээрэ партийна хүсэеэ тааруулан табихые оролдоно. Һүүлэй үедэ ажахынуудай олон хүтэлбэрилэгшэд һэлгэгдээ. Тиихэдэ тоосоото һунгалтын суглаануудай үедэ партийна эхин организацинуудай секретарьнараар олон шэнэ хүнүүд һунгагдаа. Бодото хэрэг дээрээ бэеэ һайн талаһаань харуулһан, хүнүүдтэй хүдэлжэ, тэдэндэ үгэеэ ойлгуулжа шадаха, холын хараа бодолтойгоор хүдэлдэг коммунистнуудые хүтэлбэрилхы тушаалда табихые оролдонобди. Бүхы коммунистнуудаймнай 64 процентнь үйлэдбэри дээрэ ажаллана. Гэбэшье малшадай дунда коммунистнууд үсөөн байһаар. Мүнөө үбэлжэлгын үедэ малшадаар хүдэлхөөр бүхыдөө 192 коммунист эльгээгдэнхэй.

Энэ табан жэлдэ тон ехэ зорилгонууд табигданхай. Һү үйлэдбэрилгые 12.364 тоннодо, мяха — 4270 тоннодо, ооһо 28.870 тоннодо хүргэхэ ёһотойбди. Мүн малай тоо толгой олошоруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ байнабди. Мүнөө бирагүйшэг байдалтай байһан манда эдэ орёошье, бэрхэтэйшье зорилгонууд. Гэбэшье эдэниие бэелүүлхэ арга боломжонууд бии. Партиин райком, партийна организацинууд эдэниие бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы ажалшадаа элсүүлнэ. Мүнөө манай гол зорилго гэхэдэ, урагшаа хэгдэһэн алхамаа һуладуулангүй, тэрэниие бүри батадхаха, хүгжөөхэ гээшэ болоно.

Энэ жэлэй үбэлжэлгэһөө ехэ юумэн дулдыдаха. Тиимэһээ бүхы анхаралнай энэ харюусалгатай хаһада хандуулагданхай. Энэ жэлдэ 30 мянган хурьга абаха түсэбтэйбди. Мүнөө арба гаран мянган хурьган абтаад байна. Түл абалга түлэг дундаа. Эдэ үдэрнүүдтэ нёдондонойхиһоо ехэ һүн һаагдана. Һая түрэһэн, үнеэдые үдэрэй гурба һаадаг болообди. Малай үхэл, гарзада оролго үсөөрөө гэжэ тэмдэглэлтэй.

Хараалагдаһан хэмжээ ябуулгын ёһоор партиин райкомой харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд ажахы бүхэниие даажа абанхай, үбэлжэлгын ябасые хинан шалгана. Тэдэнэр эндээ һуугаад заабари, һургаал үгэнэ бэшэ, харин коллективүүдэй бодото байдалтайнь танилсана. Гансал хараад, шалгаад ерэхэ бэшэ, харин хэрэгтэй туһаламжа үзүүлхэ даабари тэдэндэ үгтэнхэй. Үбэлжэлгын эхеэр партийна организацинуудай секретарьнарай семинар үнгэргэжэ, тэдэнэй бэелүүлхэ зорилгонуудые табяа һэмди.

Тэрэшэлэн малшадай һуудал байдалда, тэдэнэй һаадгүйгөөр ажаллаха хэрэгтэ мүн лэ ехэ анхарал хандуулагдана. Олонхи ажахынуудай һү һаалиин фермэнүүдтэ һаалишадта эндэнь үглөөгүүр халуун сай уулгадаг болонхой. Холын гүүртэ, отарануудаар автомагазин тусхай графигай ёһоор саг үргэлжэ ябана. Мүн районой соёлой байшангай, ажахынуудай өөһэдын агитбригаданууд ошожо, концерт наада харуулна. Тэдэнтэй лекторнууд ябалсажа, уласхоорондын болон орон доторхи асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ. Энэ табан жэлдэ малшадай ажаһуудаг гэр байра, ажалайнь эрхэ байдалые эрид һайжаруулха зорилго табигдана. Малшадай дүтэ дүтэ байрладаг газарнуудта элдэб хөөрэлдөө үнгэргэхэ, кино, телевизор хараха улаан булангуудые, банинуудые барихабди. Энэ хүдэлмэри «Комсомольский» совхоздо һайнаар хэгдэнэ.

Юрэдөө, урдамнай тон ехэ зорилгонууд табигданхай. Эдэниие бэелүүлгэдэ бүхы хүсэ шадалаа, бии байгаа нөөсэ арга боломжонуудаа зорюулха ёһотойбди. Ороноймнай ажабайдалда гайхамшагта үйлэ хэрэг болохо КПСС-эй XXVII съездые бидэ ехэл сэдьхэлээ хүдэлгэн хүлеэнэбди. Партиин хэрэгүүд болон түсэбүүд — манай хэрэгүүд, манай хуби заяан болоно ха юм.

Д. БОРОСГОЕВ,
КПСС-эй Яруунын райкомой нэгэдэхи секретарь.

Малшадай мүрысөөндэ — үргэн

ХЭНДЭЛЬШЬЕ ОЛЗОТОЙ

Хэжэнгэ ерэхэдээ, эндэхи хүдөө ажахын управлениин начальник А. Н. Дэнчиновтай уулзабабди. Маниие һонирхуулһан хэдэн асуудалнуудта тэрэ тодо харюу үгэмсөөрөө, ехэ урматайгаар:

— Хэжэнгын совхозой үхэршэн Д. Жигмитов нэгэ толгой бодо малаа 424 килограмм шэгнүүритэйгээр мяханай комбинадта тушааба гэһэн мэдээн ороод байна. Район соомнай үнинһөө хойшо дуулдаа, үзэгдөөгүй ушар бэшэ гү? Энээн лэ тухай газетэдэ бэшэхэ хэрэгтэйл даа, — гэбэ.

...Удангүй районой түбэй шанха урда тээ, Уляабарай шугын хойнохоно, анхандаа хооһон тала байһан газарта түбхинэһэн тус ажахын шахан таргалуулгын гүүртэдэ дардам харгыгаар хүрэжэ ерээбди. Һарын тоосоо хэхэ үе һэн. Тиимэһээл шахан таргалуулгын гүүртын бригадир В. Р. Рабдановтай эндэ ушарбабди. Тэрэ түлжүүлэгдэжэ, шахан таргалуулагдажа байһан хашараг, бурууннуудые туха сүлөөгүй шэгнэжэ байба.

Тээ саашалжа, малайнь байра руу оробобди. Газаа, досоо талаһаашье шэглэгдэжэ, шабагдажа дулаалуулагдаһан байранууд. Хүйтэн агаарай орохо нүхэнүүд үгы. Муу юумэнииинь гэхэдэ, байрануудынь хуушарһан, оньһон түхеэрэлгэ тодхохын аргагүй, тиимэһээ малшадай бүхы ажалынь гарай хүсөөр хэгдэдэг болоно бшуу. Газаахи хорёонууд соонь буруу, хашарагууд эрэ, эмээрээ, бэеынгээ тамираар илгагданхай. Хобтонууд соо хэгдэһэн һайхан һолоомо тэдэнь хомхойхоноор жаабар-жаабар жажална.

Үбһэнэйнь уужам хорёонууд соо шарганууд дээрэ һүрилэгдэһэн арбаад һүри жэрылдэнэ. Аарбаар буулгагдаһан һолоомон ехээр обоологдонхой.

Эдэ бүгэдые харахадаа, ёһотойл эзэд эндэ хүдэлдэг гэжэ ойлгохоор байгаа һэн.

Уданьшегүй мал шэгнэжэ байһан газарта дүтэлхэдэмнай, Виктор Раднаевич урдаһаамнай гаража ерээд:

— Зай, байра байдалтаймнай танилсаба гүт? Бидэшье ажалаа дүүргэнтэбэбди. Тээ тэндэ орожо дулаасая, — гээд зүүн захын гэртэ дахуулан оробо.

Урин зөөлэхэноор энеэбхилһэн залуу эхэнэр столдо һуухыемнай уриба.

Танилсахадамнай:

— Клавдия Цыбанова гээшэб, — гэбэ.

— Доржиевнамнай даажа байһан шахамалнуудаа мяханай комбинадта һая ябуулаад, мүнөө дээрээ зааха амаржа байна даа, — гэжэ бригадир хөөрэлдөөндэ оролсобо.

— Гүүртымнай ажал хэрэгүүдээр һонирхонол ёһотойт. Үнэхөөрөөшье, дуулдаа, үзэгдөөгүй ушар болоһон байжа магадгүй. Районой редакциһаашье ерээд ошоо һэн, — гээд, хүүртигэйнгээ досоо хармаанһаа блокнот-дансануудаа гаргаха зуураа тиигэжэ хөөрэбэ.

— Гүрэндэ мяха тушаалгаар мүнөө кварталай, мүн хахад жэлэй түсэб амжалтатайгаар дүүргэхэ зорилготой үнгэрөөшэ жэлэй сентябрь һарын эхиндэ хамта дээрээ 222 толгой эбэртэ бодо залуу мал шахан таргалуулгада табяа бэлэйбди. 88 толгойһоо бүридэһэн нэгэ бүлэгынь үнинэй малшан, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто Даши Шагдарович Жигмитовтэ, үлөөшэнь — залуу малшан, партиин гэшүүн Клавдия Доржиевна Цыбановада даалгагдаһан юм.

Шахагдажа эхилһэн түрүүшын үдэрһөө мал үбэлэй рационоор эдеэлүүлэгдэдэг болоо. Рациондонь тэжээлэй иимэ зүйлнүүд ороо гэбэл: 20 килограмм силос, 10 килограмм һолоомон, 4 килограмм холимол тэжээл, хоер килограммаарнь бурдууг шанагдадаг, үлөөшэ хоер килограммын хуурайгаар үгтэдэг байгаа. Иигэжэ эдеэлүүлэгдэһэн залуу мал сүүдхэдээ дунда зэргэ 800 граммаар шэгнүүриеэ нэмээхэ. Жэшээлхэдэ Даши Шагдарович, Санжима Нанзатовна Жигмитовтэнэй харууһалдаг залуу малай толгой бүринь 354 килограмм шэгнүүритэйгээр шахагдажа эхилһэн һаа, 3,5 һарын туршада нэгэ толгойнь 70 килограмм нэмэлтэ шэгнүүр үгэхэ гэжэ ажахын мэргэжэлтэд тооложо гаргаһан юм. Энэнь зүбтэй байба. Юуб гэхэдэ, Д. Ш. Жигмитовэй бүлэг малые бултыень январиин эхеэр мяханай комбинадта ябуулхадань, тэдэнэй толгой бүринь түсэбөөр хараалагдаһан шэгнүүртээ хүрэһэн байба.

— Түрүүшын гурба һарын туршада сүүдхэдээ дунда зэргээр 946—990 грамм нэмэлтэ шэгнүүри абтаа. Үнгэрөөшэ жэлэй дүрбэдэхи кварталай тоосоондо оруулагдажа, зарим малынь гүрэндэ тушаагдаһан юм. Харин мүнөө үлөөшэ 65 толгойень тушаагаад байнабди. Уридшалан тоолоһоной ёһоор, нэгэ толгой малынь 380 кило-

СЭЛЭНГЭҺЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ:

ШЭНЭ БАРИЛГАНУУД

Ноёхоной сомоной XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо шэнэ барилгануудай олоор бодхоогдожо байһые абаһаар обёорхот. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада энэ ажахыда соёлой байшан, хоер байратай 16 гэр, 600 хониной багтаамжатай хото, хорёо, нефтебаза, трактор болон автомашинануудые заһабарилха депо баригдаһан юм. Тэрэшэлэн үнгэрэгшэ жэл Хабаруу гэжэ үзэсхэлэн һайхан газарта Залаагай фермын зуһалангай байра түхеэрэгдөө. Согоото, Залаа, Хүрэлдэй гэжэ уужам бэлшээритэй нютагуудта хонишодой байха үндэр һаруул гэрнүүд баригдаа.

ТҮЛБЭРИ НЭМЭЛТЭ

Шасарганын совхоз зүгын тоһо үйлэдбэрилхэ үнгэрэгшэ табан жэлэйнгээ түсэб дүүргэһэн тухайгаа элидхээ һэн. Үнэтэ энэ продукцияа түрэл орондоо тушаажа, тус ажахы нилээд ехэ олзо оруулба.

Зунай хаһада эрхим һайнаар ажаллаһан зүгышэд Владимир Асеев, Анатолий Филонов, Федор Павлов, Иван Жамсаранов гэгшэд тус түстаа хэдэн зуугаад түхэриг нэмэлтэ түлбэри абажа, урмашан баясаба.

ГАЗАРАА ҮТЭГЖҮҮЛНЭ

Үнгэрэгшэ жэлдэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз 36 мянган центнер һайн шанартай үбһэ суглуулжа, хараалагдаһан түсэбөө холо үлүүлэн дүүргэһэн юм. Амжалтаараа урмашаһан Загастай нютагай таряашад ажалаа улам урагшатайгаар ябуулна. Нёдондо жэлдэ ажахын механизаторнууд 9 мянган тонно нёг шэбхэ нуга сабшалан, тарялангай талмай дээгүүрэ тарааһан байбал, байгша ондо 10 мянган тонно нёг шэбхэ тараха, 440 тонно минеральна үтэгжүүлгэ сабшалан, тарялан дээрэ зөөгдэхөөр хараалагдана. Мүнөө тус колхоздо лугомелиоративна отрядууд байгуулагдажа, сабшалан һайжаруулха, үтэгжүүлхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдажа эхилхэ юм.

Р. ГОМБОЕВ.

КПССэй XXVII съездын хүндэлэлдэ зорюулагдажа дэлгэрһэн социалис мүрысоондэ хам ороһоһон Баргажанай леспромхозой модо бэлэдхэгшэдэй томодхогдоһон бригаданууадай коллективүүд жэлэй эхинһээ хойшо жэгдэ эршэтэйгээр, үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллана. Хамтын подрядай гуримда үнинэй ороһон тус бригада февралиин 24 болотор нэгэдэхи кварталайнгаа түсэб сүм дүүргэхээр уялга абанхай.

— Түрэл партиингаа дээдын хуралдаанай хүндэлэлдэ иимэ үндэр уялга абаад, амжалтатүгэс ажаллажа байһамнай ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, парти арад зоноингоо ажана һайган ажаһуухын, амгалан сагай мандахын түлөө тэмсэнэ, бидэниие шэнэ илалтануудта зоригжуулна бшуу, — гэжэ Владимир Иванович хөөрэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. И. Тормозов.

Л. ЦЫРЕМПИЛОВЭЙ фото.

БЭЛЭН БОЛГОХОНЬ

Хасууртайн совхозой Алексей Васильевич Литвиненкын хүтэлбэрилдэг тракторно-тарян ажалай 18 хүнһөө бүридэһэн бригадада 1410 гектар тарялан даалгагданхай юм. Газар тарялангай үрэжэл дээшэлүүлгээр ажал хүдэлмэриеэ түхэреэн жэлэй туршада таһалгаряагүй дүүргэдэг бригадын гэшүүд нёдондо гектарай 18 центнер ургаса абаһан байна. Үшөө эртэ намар 6 хүнһөө бүридэһэн заһабарилагшадай бригада эмхидхэгдэһэн юм. Үбэлэй эдэ үдэрнүүдтэ эндэхи механизаторнууд хабарай тарилгын хүдэлмэридэ техникээ бэлдэжэ байнхай.

Совхоздо мүнөө үедэ 13 плуг, 31 сеялкэ, 11 ороһоной комбайн, 11 гэнжэтэ трактор заһабарилагдаад байна. Тарилгын болон хурьһэ элдүүрилгын зэр зэмсэгүүдынь мартын нэгэн болотор түгэс бэлэн болгогдохо юм. Бригадынхид газёр тарялан дээрэ шэбхэ гаргаха, саһа тогтоохо, тошо халяажа, мульһэ хүргэхэ хүдэлмэриеэ эршэтэйгээр ябуулна.

Үнинэй механизаторнууд, коммунист Д. Ф. Мартынов, Ф. С. Казазаев, В. И. Ловцов, токарь К. М. Мартынов, түмэршэ дархан И. М. Кузьмин гэгшэд бүтээсэ ехэтэйгээр, эрхим шанартайгаар хүдэлнэ. Совхозой механизаторнууд партиин XXVII съездын нээгдэхэ үдэр болотор заһабарилагдаха техникынгээ 90 процентые бэлэн болгохоор хараална.

Ш. ВАМПИЛОВ.

Совет орон дотор

ХҮСЭЛЭЛ, ОРОЛДОЛГОНУУДАА НЭГЭДҮҮЛЭН

ПРИВОЛИ (Ворошиловградскэ область). Эндэхи «Привольнянская» шахтаһаа И. Нагорнын даадаг бригада үндэр дүнгүүдые туйлана. Сэбэрлэлгын заводой хүдэлмэришэн бүхэн 1300 тонно нүүрһэ малтажа абана. Тиигэжэ КПСС-эй XXVII съездын хүндэлэлдэ абаһан уялгануудаа коллектив болзорһоонь урид бэелүүлээ.

— Энэ хадаа предприятиин хүдэлмэриие үндэһөөрнь шэнэдхэн һайжаруулһанай түрүүшын дүн болоно, — гээд шахтын директор Ю. Плахотнюк хэлэнэ. — Долоон жэлэй туршада шахта гээгдэжэ ябаһан, үнгэрэгшэ табан жэлдэ зуугаад мянган тонно түлишэ дутуу үгэһэн байгаа. Мүнөө предприятиин коллектив үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ арга замуудые бэдэрхэ гэжэ шиидэнхэй.

Түсэбтэ табан жэлэй эхиндэ абаһан эршэеэ һуладхангүй, улам шангадхаха гээшэ шахтернуудай гол зорилго болоно. Техникэ ба хүнүүдые нэмэжэ табингүйгөөр, шахта квартал бүхэндэ түсэбһөө гадуур 50 мянган тонно нүүрһэ хэрэглэгшэдтэ эльгээжэ шадаха гэжэ тоолон гаргагданхай.

ЗАВОДОЙ «УРГАМАЛАЙ ЦЕХ»

АШХАБАД. Юрэ бусын ашаа — хэдэн арбаад тонно шэнэ үгэрсэ, помидор, бусад овощ Ташаузскэ түмэр бетон хэрэгсэлнүүдэй заводто һаяхан асарагдаа. Тэрэнэй зарим хубинь заводой столоводо оруулагдаһан, зариманиинь худалдагдаһан байна. Предприятиин хамһабариин ажахыда энэ витаминтай продукци абтаһан байгаа.

Заводой «ургамалай цехтэ» жэл бүри 10 гаран гектарта овощ ургуулагдадаг. Тэрэнэй ехэхэн хубинь теплицэнүүдтэ эдеэшэдэг.

Хотоһоо 14 километртэ оршодог хамһабариин ажахыда заводой хүдэлмэрилэгшэд амарха дуратай юм. Профкомой үүсхэлээр эндэ предприятиин элүүржүүлгын эмхи зургаан байгуулагданхай. Амаралтынгаа үдэрнүүдые һонирхолтойгоор, аша туһатайгаар үнгэргэхын тулада хүдэлмэришэд бүхы гэр бүлөөрөө тэндэ ерэдэг. Тэндэ бассейн, футболой поли, волейболой талмай, чайхана, кондиционернүүдтэй, холодильнигуудтай, телевизорнүүдтэй коттеджнүүд түхеэрэгдэнхэй.

(ТАСС).

ЛЕНИНГРАД. «Петродворцовый часовой завод» гэжэ нэгэдэлэй дэргэдэ эмхидхэгдэһэн мастернуудай совет үйлэдбэридэ хабаатай, мүн социальна асуудалнуудые шиидхэлгэдэнь, залуу хүдэлмэришэдые һургаж гаргахадань захиргаандаа туһалдаг заншалтай. Өөрынгөө участок бүхэндэ мастер түсэбэй дүүргэлтын түлөө тэмсэл толгойлдог, продукциин шанарые хинадаг, ажалай журам бэх[illegible] оруулдаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хабс[illegible]дэ рободуудые нэбт[illegible]дые мастернуудай сов[illegible] хэлсэжэ байна. Зүүн [illegible] Г. Иванова, А. Шиш[illegible] А. Голубцов (соведэй [illegible]) зинкина, Т. Наумова.

ТАСС

КПСС-эй XXVII съездые УГТУУЛАН

СОЦИАЛИЗМ БА ДЭЛ[ХЭЙ]

Политическэ эрдэмэй Совет нэгэдэлэй президент Георгий ШАХНАЗАРОВ АПН-эй корреспондент Альберт СИРОТКИНТОЙ хэһэн хөөрэлдөөндөө КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын проект тайлбарилна.

— КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын проект имагтал ерээдүйе хэймэдан харалга бэшэ, харин үрэ дүнгүүдые согсололго болоно. Гаталһан замаймнай эгээл гол дүнгүүд дээрэ тогтон хэлэжэ үгыт.

— Социализм хүн түрэлтэндэ юу үгөөб гэжэ эгээл юрэнхыгөөр хэлэбэл, иимэ зүйлнүүдые дурдаха хэрэгтэй. Хүниие хүнэй дарлан мүлжэдэггүй общество түүхэдэ анха түрүүшынхиеэ байгуулагдаа. Эндэ ажалгүйдэлгэ байдаггүй, хүнэй социальна эрхэнүүдынь ямаршье байгуулалтада орходоо гүрэнэй болон обществын зүгһөө тон үргэнөөр хангагдадаг.

Хүн бүхэнэй сүлөөтэйгөөр хүгжэхэ гээшэ бүгэдэ зоной сүлөөтэйгөөр хүгжэхэ эрхэ нүхэсэл мүн гэһэн Маркс Энгельс хоёрой суута үгэнүүдтэй тааруугаар хүнэй элдэб олон янзын хэрэглэмжые хангаха гээшэ Агууехэ Октябриин социалис революциин гол үг зорилгонуудай нэгэн байһан юм. Һаяхан мүндэлһэн Совет орон тэрэ үедэ туйлай гээгдэнги, үгытэй байһаншье һаа, түүхэдэ тон шэнэ түхэлэй эмхи зургаануудые арад зондо зорюулан байгуулха арга боломжо олодог байһан юм. Эдэнь хадаа амаралтын гэрнүүд болон санаторинууд, клубууд болон библиотекэ-уншалганууд, спортивна баазанууд болон стадионууд, яслинууд болон үхибүүдэй саадууд, эхэ, эсэгэеэ алдаһан үхибүүдэй байшангууд гэхэ мэтэ байгаа. Саашадаа социализмын тунхаглаһан хүнэй эрхэнүүд болон сүлөөнүүд улам гүйсэд дүүрэнээр бэелүүлэгдэһэн юм.

Тиин эгээлэй хүнэй социально-экономическа эрхэнүүдые хангаха талаар Советскэ Союзай харуулһан жэшээ өөрынгөө эрхэнүүдэй түлөө тэмсэл хэхыень капиталис оронуудай хүдэлмэришэн ангиие зоригжуулжа, энээнэй эсэстэ хүгжэнги буржуазна гүрэнүүдтэ ажалшадые социальна талаар хангаха нилээд дэлгэрэнгы системэ байгуулагдаһан юм гэжэ хэлэхэ үндэһэн мүнөө манда гүйсэд бии гээшэ. Баруунай оронуудта дэлхэйн хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй туйлаһан бүхы амжалтануудынь социализмын түлөө тэмсэлэй таһаршагүй хуби, бодото социализмын нүлөөлһэнэй үрэ дүн мүн.

— 30-аад онуудай «агууехэ ухал доройтолгын» һүүлээр США-гай президент Ф. Рузвельт революционно буһалгаанай болохогүйн тулада ажалшадай ажабайдал һайжаруулха социальна реформонуудые бэелүүлжэ эхилһэн юм. Тиихэдэнь американ зохёолшо Теодор Драйзер иигэжэ хэлээ бэлэй: «Эдэ бүгэдын түлөө Маркста болон Улаан Россида баяр баясхаланга хүргэнэм...»

— Хүнүүдэй иигэжэ хэлэһэн үгэнүүд олон юм даа. Соёлой болон эрдэм ухаанай элитэ ехэ ажал ябуулагшад, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдые толгойлогшод, тусхайлбал, уран зохёолшод Рабиндранат Тагор, Ромен Роллан, Бернард Шоу, Герберт Уэллс, тэрэшэлэн Джавахарлал Неру болон бусад Советүүдэй оронд ерээд ошоходоо, энэмнай одоол дэлхэйн социальна дэбжэлтын лаборатори байна даа, тиимэ дэбжэлтэ анха түрүүн эндэ туйлагдажа байна гэжэ хэлэһэн юм. Энэнь манай ажабайдалай элдэб олон талануудтань хабаатай олон шэнэ урасхалнууд найруулгын хуушан түхэл маягуудые һандаргаан, шэнэ маягуудые бэдэржэ байһан совет революционно искусстваһаа эхи абаһан юм. Социализм шэнэ юумэ үүсхэхэ ябадал бии болгоо һэн.

Социализмын булюу таланудынь эрдэм ухаандашье, техникэдэшье элеэр харагдаа һэн. Гол капиталис оронуудһаа түрүүшын үедэ ехээр гээгдэжэ ябаашье һаа, Советскэ Союз эрдэм-техникын дэбжэлтын олон шэглэлээр урагшаа ходоро гаража, дэлхэйн соёл болбосоролдо айхабтар ехэ оруулалта хэһэн юм. СССР дэлхэй дээрэ эгээл түрүүлэн хэмэл одо болон хүниие замбуулинда ниидхүүлээ, эгээл түрүүлэн атомна электростанци баряа, мүн эрдэм, техникын бусад хэдэн һалбаринуудаар түрүү һуурида гараһан байна.

— Социализм гээшэ эб найрамдал мүн. Совет гүрэнэй мүндэлһэн түрүүшын үдэрһөө хойшо тэрэнэй гадаадын политика иигэжэ тобшоор найруулагдадаг. Энэ талаар дэлхэйн хүгжэлтэдэ бодото социализмын оруулһан хубитань ямар гээшэб?

— Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ фашис тахалһаа хүн түрэлтэниие абарха хэрэгтэ социалис гүрэн болохо Советскэ Союз шиидхэхы хубита оруулаа гэжэ эндэ түбхын түрүүндэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Өөрынгөө бүхы байгуулалтаар, дэлхэйн оршондо ябуулдаг бүхы политикаараа СССР амгалан тайбанаар зэргэ оршохо, холбоо харилсаатай байха ёһотойбди гэжэ хүн түрэлтэндэ идхан ойлгуулжа шадаа. Эндэ юун тухай хэлэгдэнэб? Юун бэ гэхэдэ, урдань уласхоорондын асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ хүсэн гээшэ гол зүйл гэжэ тоологдодог байгаа. Нийтын шэнэ байгуулалтын — социализмын мүндэлһэнһөө хойшо дэлхэй дээрэхи байдал үндэһөөрөө хубилаа. Бүхы арадууд тэгшэ эрхэтэй байха, бэеэ даанхай байдалынь, хүнэй эрхэнүүд хүндэлэгдэхэ зэргэтэй гэһэн демократическа гол ёһонуудые батадхаһан уласхоорондын олон тоото гурим дүримүүд, деклараци, мэдүүлгэнүүд, хэлсээнүүд бии болонхой. Нэгэдэмэл Нацинуудай Организаци хүдэлнэ. Тэрэниие байгуулха гэһэн үүсхэл гаргагшадай нэгэниинь Советскэ Союз байгаа. Дэлхэйн гүрэнүүдэй энэ

сагай шаардалгануудта

ТООЛОХО, ЭСЭСЭЙ ДҮНГҮҮДТЭ НҮЛӨӨЛХЭ

Г. И. Молчанов гэгшэд элидхэл хээ.

Республикын үнгэрэгшэ табан жэлэй гүрэнэй бюджет олзо орошон талаар 102,4 процент, 1985 оной бюджет 102,2 процент дүүргэгдэжэ, финансын министрэй элидхэл соо хэлэгдэбэ. Бүхы город ба районуудай, арадай депутадуудай сельскэ болон поселково Соведүүдэй бюджет олзо орошын талаар мүн лэ дүүргэгдэбэ. Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Хойто-Байгалай районуудай, Гусиноозерск, Северобайкальск городуудай бюджедүүд һайнаар дүүргэгдэхэ гэжэ тэмдэглэгдэбэ.

Республикын финансын органууд бюджет гүйсэдхэлгые һайжаруулха талаар нилээд хүдэлмэри ябуулаа. [illegible]

Баргажанай-Адагай, Захаминай хилээмэнэй заводуудта, Онохойн модоной комбинадта [illegible]

Түлөөнэй промышленностиин, ой модоной ажахын министерствэнүүд [illegible]

түсэбhөө үлүү гаргаһануудые хэбэ.

«Олон предприятинуудта нормоhоо үлүү ехэ эд бараан, материальна нөөсэнүүд үлөөгдэнэ. [illegible]

рэ Мухар-Шэбэрэй районой финансын таһагые даагша В. К. Красинская, Хойто-Байгалай районой Госстрахай инспекциин начальник Ю. М. Екимова, Кабанскын районой нөөсэлгын кассые даагша Р. З. Хандаева, Улан-Үдын ахамад хинагша-ревизор Г. А. Анохина, Баргажанай райфое даагша Д. С. Самбуев, Госбанкын Гусиноозерско отделениин эрхилэгшэ С. М. Варфоломеева, Зэдын районой Госстрахай инспекциин начальник Т. Н. Шишмарова болон бусад үгэ хэлэхэдээ, үнэтэй дурадхалнуудые оруулаа.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов зүблөөн дээрэ дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

Гэхэтэй хамта зүблөөн дээ- [...]

А. КУШНАРЕВ.

ГАЛЛЕЙН ҺОЛИР ТЭЭШЭ

ЗАМБУУЛИНАЙ АЛАС ХОЛОДО ХОЛБОО ТОГТООХО ТҮБ. (ТАСС). Үүрэй Солбонкос, Галлейн һолирые шэнжэлхээр хараалагдаһан «Вега-1» болон «Вега-2» гэжэ планетэнүүд хоорондын автомат станцинуудай ниидэлгэ жэлһээ үлүү саг соо үргэлжэлһөөр. 1985 оной июнь һарада Үүрэй солбоной норуус, атмосферые шэнжэлхэдээ аппарадууд һүүлээр станцинууд Нарада дүтэлжэ ябаһан Галлейн һолиртой уулзаха замда гаргагдаа һэн. Мүнөө үедэ замбуулинай аппарадууд Газарһаа 155 миллион километр холодо.

Ниидэлгын үедэ «Вега-1» болон «Вега-2» станцинуудтай радио-холбооной сеанснууд саг үргэлжэ үнгэргэгдэжэ, эдэнэй харгы замын тодорхойлогдоо, мүн оноһон түхеэрэлгэнүүдэй болон научна приборнуудай хүдэлмэри шалгагдана. 1985 оной декабрь, 1986 оной январь һарада Австриин, Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, Польшын, Советскэ Союзай, Франциин, ФРГ-гэй ба Чехословакиин эрдэмтэд, мэргэжэлтэд замбуулинай аппарадуудые амараар хүдэлжэ ябаһые гүйсэд шалгаһан байгаа.

Галлейн һолиртой уулзахын тула февралиин 10-да «Вега-2» гэжэ станциин замые зарим тэды хубилгаһан байна. «Вега-2» гэжэ станци хараалагдаһандаа дүтэрхыгоор дабшана, тиимэһээ тэрэнэй замые тааруулһанай үлүү.

«Вега» станцинуудые [illegible]

ЧССР. «Болохоёо байгаа Чехословакиин Коммунис партиин XVII съездэ манай габшагай ажал!» гэһэн урла доро оролон олонхи коллективүүд хүдэлжэ байнхай. Пльзень хотодохи В. И. Лениной нэрэмжэтэ «Шкода» гэжэ машина бүтээлгын комбинадта орон соогоо, мүн аха дүү социалис оронуудта баригдаха АЭС-үүдтэ хэрэглэгдэхэ технологическа түхеэрэлгэнүүд үйлэдбэрилэгдэнэ. Энэ зураг дээрэ ВВЭР-1000 түхэлэй шэнэ реакторай корпусой бүтээлдэжэ байһые харанат.

ЧТК—ТАСС-ай фото.

АРХИДАЛГАТАЙ ҮРЭТЭ АЖАЛАЙ, ЭЛҮҮР ЭНХЭ БАЙДАЛАЙ ТҮЛӨӨ

...ҺЭН ҮДЭРӨӨ ТЭМДЭГЛЭХЭМ ГЭЭД...

[...]лга ба алкоголизмые зайсуулха хэмжээнүүд тухай [...] ЦК-гай тогтоол, мүн энэ асуудалаар батаһан РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиу[...] Загарайн райондо хэр зэргэ дүүргэгдэнэб гэжэ [...]тын редакци Буряадай АССР-эй Дотоодын министерствын, Буряадай телевидениин хү[...]шэдтэй хамта шалгалта үнгэргэһэн байна. Тэрэ [...] дүнгүүд эндэ толилогдоно.

[...]эй шэл баан[...] нэрэмэл архи[...] литр брагатай, [...]лдэб зэр зэм[...]этэн Георгий [...]лашников Ново[...]ной нийтын гу[...] пунктда дуудаг[...]

[...]одын хэрэгүү[...] ахалагша участ[...], ахалагша лей[...]ронин тэрэниие [...] «тээ тэрэ [...]отнай юун гээ[...] асуудал түрүү[...]

[...]лашников, асуу[...] тоогүйл хат. Та [...] милициин хү[...]эй абажа ерэ[...] соо юун бэ? — [...]далаа дабтаба. — гээд, нүгөө[...] байшаба.

[...]ай үнэртэй, нэ[...] архи тэрэ баанха [...]

[...]ли уһан бай[...]торидо абеаша[...]бди, — гэжэ [...]тенант хэлээд, [...] хэдэн асуудал[...]

[...] соотнай юун [...] асуугдаба.

[...]раал табяа һэм, [...] даа, хүлисыт, [...]ной удаа уугаад [...] — гэжэ эрхэ[...] бэеэ сагаа[...]доно.

Калашников, бү[...]мнай архидалга[...]уулагдана. Архи [...] хаанагүй хори[...] (каз мэдэхэгүй [...]гүт! — гэжэ тэ[...]

[...]би даа. Телеви[...] имэ дамжуулга [...] түрүүшынхиеэ [...] байгааб, — гэ[...] харюусана.

[...] леспромхозой [...]руулгын комп[...]щик, 1930 ондо [...] А. Калашников [...] нэрэһэнэйнгээ [...] урда харюу[...] Архи гэртээ [...]адшье хүнүүд [...]лшыса баригдаа. Хандагатайн лес[...]мһабариин ажа[...] Н. Г. Груди[...]н эхэнэр Е. М. [...]нсионерка П. И. [...]эд энэ тоодо [...]энэр мүн лэ [...] шанга харюу[...]дуулагдаха юм. [...] байтараа ба[...] М. Долинская [...] асуудал табиг[...]

— Та юундэ, ямар зорилготойгоор архи нэрэбэ гээшэбта? Хүн зондо худалдана гүт, али танилнуудаа хүндэлнэ гүт?

— Ойрын үдэрнүүдтэ хүбүүмни Ангарск хотоһоо айлшалжа ерэхэ юм. Би хүбүүгээ хүндэлхэ гээ һэм...

— Архидалгые зайсуулха хэмжээнүүдэй абтажа байха үедэ хорон шэнги муухай нэрэмэл архяар түрэһэн хүбүүгээ хүндэлхэ гээ гүт? Тэрэ хүбүүнтнай һогтожо ерээд, һохор ухаагаараа гэмтэ ябадал гаргаа һаань, яахабта?

Иимэ асуудалнуудта эрхэтэн Долинская мүртэй харюу олобогүй.

Архи уугаад, автомашина жолоодохо гээшэ гэмтэ ябадал гаргалга гээд мэдээжэ. Гэбэшье Загарайн районой автомашинын гол харгы дээгүүр тиимэшье хүнүүд дайралдаба. Рейдын гэшүүд хэдэ хэдэн жолоошодые бариһан байна.

Тус районой XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой «70—33 БУЛ» гэһэн номертой автомашина архи худалдадаг магазинай хажууда сэхэ ерэһээр байшаба. Кузов соохоонь арбаад хүн гаража ерэлэй. Ажалай үдэр архи худалдажа абахаяа ерэһэн жолоошон С. Г. Метелев тэдэ хүнүүдтэй удаань архидаха гэжэ ябаһан байба ха юм. Ажалай үдэр хүнүүдые архиин магазинда асарһанай түлөө тэрэ зэмэтэй, хэһээгдэхэ ёһотой.

«Ремонтная» гээд кузов дээрээ бэшэгтэй автомашина Новоильинскын харгыгаар табилуулжа ябаба. ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд тэрэ автомашиные байлгаба, документнүүдыень шалгаба. XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой инженер Д. А. Баинов архи уунхай руль барижа ябаба. Харин кузов соохоонь тус колхозой 5 механизатор шал һогтуу юумэнүүд гаража ерэбэ.

— Харгын дүрим эбдэжэ, ямар шалтагаанаар автомашина соогоо архидаха болоо хүмтэ? — гэжэ инспектор асууба.

—Манай нүхэр — механизатор Калашниковаймнай түрэһэн үдэр юм даа. Хоёр шэл архи абажа, тэмдэглээ һэмди, — гэжэ тэдэнэр мэдэрбэ.

КПСС-эй гэшүүд — механизаторнууд А. Г. Маслов, И. А. Зубакин гэгшэд тэрэ машина соо ябалсаһан байба. Албан тушаалтай инженер Дамба Арьяевич Баинов механизаторнуудтаяа сугтаа архи уугаад, автомашина жолоодожо ябахадаа яана гээшэб?!

...Ажалда ороһон гэжэ нэрэтэй аад, архи залгяад зайгуултажа ябагшадые Новоильинскын поселково Соведэй архидалгатай болон алкоголизмтай тэмсэдэг комиссиин заседани дээрэ хаража үзэбэ. Тус заседани дээрэ Хандагатайн леспромхозой модо болбосоруулгын комплексын начальник С. Г. Бушмелев, цехэй партийна организациин секретарь А. Ф. Воробьев, тус комплексын архидалгатай болон алкоголизмтай тэмсэдэг комиссиин түрүүлэгшэ Г. П. Сурмило гэгшэд тоособо. Модо болбосоруулдаг комплексдо архидадаг хүнүүдэй тоо олошороо гээд статистика гэршэлнэ. 1985 оной январь һарын туршада тус комплексын 142 хүнэй ажалдаа гарангүй зайгуултаһан байбал, байгша оной январь һарада аяар 196 хүн болоһон байба. Энээнһээ боложо, ганса январь һара соо 8232 түхэригэй продукци багаар үйлэдбэрилэгдөө. Ажалдаа гарангүй зайгуултагшадай тоо юундэ олошорооб? Архидалга болон алкоголизмтай тэмсэл тус предприятида үшөөл һулаар ябуулагдана. Архи тухай хэлэхэ болоо һаа, үшөө нэгэ ажаглалта бии. Республикын ой модоной ажахын промышленностиин управлениин ОРС архи худалдадаг магазинайнгаа түсэбые бага болгохын орондо 10 процентээр ехэдхэһэн байна. ОРС-ын Новоильинскдэхи архи худалдадаг магазин ба ресторан 1985 ондо 2 миллион 912 мянган түхэригэй архи худалдаһан байгаа. Харин энэ жэлдэ түсэбынь 3 миллион 225 мянган түхэриг болгогдоо. Тиигэжэ тус ОРС архи багаар худалдадаг болохын орондо бүри ехээр худалдахаяа оролдоно гэхэдэ алдуу болохогүй байна бшуу.

Поселково Соведэй дэргэдэхи архидалга ба алкоголизмтай тэмсэдэг комисси 69 хүниие архи уужа, ажал хэнгүй зайгуултаһанайнь түлөө 30—50 түхэриг яла түлүүлхэ болгоһон, 2 хүниие наркологическа отделенидэ, 2 хүниие архиһаа аргалуулдаг ажалай профилакторидо эльгээхэ гэһэн шиидхэбэри абаһан байна.

Комиссиин заседанида Хандагатайн леспромхозой хүдэлмэришэд М. А. Маматулин, Т. Ф. Валуева, Е. И. Зарянова, С. Г. Будников, В. И. Дударев, Л. В. Невзгодов, И. И. Мурзин, В. С. Соколов, Л. А. Ткачева, Ё. Ф. Корнева, К. М. Филиппов болон бусад зүбшэн хэлсэгдээ. Архи уугаад, ажал хэнгүй зайгуултажа ябадаг болоһон хүнүүдые хэһээхэ талаар шанга хэмжээнүүд абтаба. Тэдэнэй зариманиинь дотоодын хэрэгүүдэй таһагай хүдэлмэрилэгшэдтэ тайлбари бэшээ, уридшалан һануулгада хүртөө. Жэшээлхэдэ, Л. А. Ткачёва гэгшэ, үнгэрэгшэ жэлэй ноябриин 7-һоо хойшо ажал хэнгүй ябана гэжэ тодорхойлогдоо. Е. Ф. Корнева мүн лэ ажал хэнгүй архидаад лэ ябадаг «мэргэжэлтэй». Тэрэ милициин, хоёр нютагай Соведэй зүгһөө нэгэ шанга һануулгада хүртөө.

— Архиншад ба ажал хэнгүй ябадаг хүнүүдтэй иимэрхүүгээр тэмсэхэһээ бэшэ арга һалаа, — гэжэ архидалга ба алкоголизмтай тэмсэдэг комиссиин түрүүлэгшэ, эндэхи участково больницын ахамад врач А. Н. Шитиков хөөрэнэ.

ЛПХ-гай модо болбосоруулгын комплексын партийна организациин секретарь А. Ф. Воробьёв комиссиин заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, ажалша коллективүүдтэ, тэрэ тоодо бригада, цех, участок бүридэ архидалгатай эбсэшэгүйгөөр тэмсэл дэлгэрхэ, архиншадай урда шанга эрилтэнүүд табигдаха ёһотой гэжэ тон зүб хэлэбэ.

Архидалгатай тэмсэлые үнэхөөрөө олоной, бүгэдэ арадай шэнжэтэй болгохо, архидалгатай, журам ба гуримые эбдэхэ али бүхы ябадалтай эбсэшэгүй байдал ажалша коллектив бүхэндэ байгуулха шухала гэжэ КПСС-эй ЦК-гай тогтоол соо хэлэгдэнэ. Гэхэтэй хамта, Хандагатайн леспромхоздо, Новоильинск тосхондо архидалгатай тэмсэл үшөөл һулаар ябуулагдана, ажалша коллективүүдтэ хүн бүхэнтэй ойлгууламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайнаар ябуулагданагүй гэһэн тобшолол рейддэ хабаадагшад хэһэн байна.

Соёлой-спортивна, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулха, эдэбхижүүлхэ, архиншад хүнүүдтэй эбсэшэгүйгөөр тэмсэхэ, архи нэрэлгые усадхахын тула милициин участково инспекторнуудай, поселково Соведэй хүдэлмэриие улам эдэбхижүүлхэ зорилго табигдана. Энэ хэрэгтэ нютагай партийна, совет органууд, бүхы депутадууд, коммунистнууд ба комсомолшууд, үргэн олониитэ — бултадаа нэгэ хүн шэнгеэр оролсохо ёһотой болоно. Имагтал энэ ушарта архидалгагүй, энхэ элүүр байдал тус тосхондо тогтоогдохо аргатай болоно бшуу.

А. РУБЦОВ,
республикын дотоодын хэрэгүүдэй министерствын нийтын гуримые сахидаг таһагай начальник.
Л. БРЕЖНЕВА,
Буряадай телевидениин хүдэлмэрилэгшэ.
С. ОЧИРОВ,
манай корр.

[...]ЖЭЛТЭ

[...]рограммань бу[...]овет коммунист[...]рограмма абажа [...]гэнүүд баруунай [...]эгдэдэг болон[...]

[...] буруу үгэнүүд [...] хэлэхэдээ, һа[...] байһанаа бодото [...]од хэлэхэ гэнэ [...]н 25 жэлэй тур[...] ороной нацио[...] 2,8 дахин дээшэ[...] зоной бодото [...]хин ехэ болоһон [...] бүтээсэ 3,2 [...]э.

[...]мта 70-аад—80-[...] эхиндэхи хүгжэл[...] партимнай хан[...] тодлоһон байна. [...]тво бүри түргэ[...]анартайгаар хү[...]а гэжэ үнгэргэ[...]элгэ харуулаа. [...] совет обще[...]тын харгы за[...] тодорхойгоор, [...]ха хэрэгтэй бо[...]мэһээ Програм[...]һанал бодолнуу[...] хаража үзэхэ хэ[...] Мэдэрэгдэһэн [...] марксизм-ле[...] шухала һанал [...] харуулһан үг [...] болон бодом[...]шаараа үлэнхэй. [...] маршье сухарил[...]й. Энээн тухай

М. С. Горбачёв эли тодоор хэлээ: «Программын удхые баяжуулха, хүгжөөхэ зуураа, бидэнэр сагай шалгалта дабажа шадаагүй найруулгануудыень шүүмжэлхы ёһоор хаража, хубилгаһан байнабди. Энэ манай партиин заншал юм».

Тиимэ болохолоороо, нэгэ талаһаа, үг залгамжалга, нүгөө талаһаа — саг, үргэлжэ баяжуулга, шэнэлэлгэ, ажабайдалда үзэгдэһэн шэнэ зүйлнүүдые хараада абаха ябадал болоно.

Юрэнхы дээрэнь хэлэхэдэ, бодото социализм хүн түрэлтэнэй соёл болбосоролые хүгжөөхын тулада тон ехэ юумэ бүри мүнөө бэелүүлээ гээшэ, тиин капитализмые һэлгэн һолихо эрхэтэй байһанаа баталан харуулаа. Нүгөө талаһаа, социализмын гол амжалтануудынь үшөө түйлагдаадүй гээшэ. В. И. Ленинэй уридшалан хараһанай ёһоор, дэлхэйн олонхи оронуудай социализмын замда орожо, тэрэнэй теори болон дүй дүршэлынь бусад арадуудай дүршэлөөр баяжуулагдахадань, хүгжэлтын илангаяа орьёлмо түргэнөөр болохо байһаниинь дамжаггүй.

— СССР-эй социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха боломжо 2000 он хүрэтэр хараалагданхай. Тээд саашанхи үедэнь яаха болоноб! Программада баһа хубилалта оруулха болохо гүбди!

— Партиин Программа, тэрэнэй гол зорилгонуудынь ямар нэгэн тусхай болзорто хараадуулагданхай бэшэ юм. Ажал хүдэлмэриин юрэнхы шэглэлые заахя, тиин гол үг зорилго түйлахын тулада тус тус шатын зорилгонуудые найруулха ябадалые партиин Программа үндэһэн болгодог. Харин ямар юумэн түйлагдааб, юун түйлагдаагүйб, тэдэ зорилгонуудаа саашаньшье табиһаар байха гү, али заримыень урдань хараалагдаһанда орходоо түргэн дүүргэхээр гү гэжэ ажабайдал харуулха юм.

Социальна асуудалнуудые шиидхэхэдээ, бүтэшэгүй гоё түсэөүүдээр дашууран, ехээр түргэдэжэ болохогүй, мүн сагай табиһан эрилтэнүүдһээ гээгдэжэ болохогүй юм. 1961 ондо абтаһан партиин Программада хараалагдаһан зарим тоонуud дан дээгүүр байшоо, харин нүгөө зарим асуудалнуудта зоримгойгоор хандажа, тэдэниие түргэн дүүргэхээр байгаа юм. Шэнээр найруулагдаһан Программые бодото дээрээ гүйсэд дүүргэгдэхээр болгохо, тиихэтээ хамта тэрэнэй зоригжуулхы шанарыень үлөөхэ гээшэ урдаа табиһан зорилгомнай болоно. Энэмнай мүнөөдэр, үглөөдэр, хожом хойшодоо дүүргэхэ документмнай ха юм. Тиин XXI зуун жэлдэ ажаһууха манай үг залгамжалагшад өөһэдынгөө хэрэглэмжэ ба арга боломжонуудые хараада абажа, тэрээндэ хубилалтануудые оруулжашье болохо бэзэ.

— Социализм тон амяараа, хооһон газарта хүгжэдэг байгуулалта бэшэ, харин бусад дэлхэйн нүлөөе бэе дээрээ үзэжэ байдаг гээшэ ааб даа...

— Тиимэшье байнгүй аргагүй. Тиигээд тэрэ нүлөөниинь айхабтар ехэ юм. Бидэ, коммунистнууд, дэлхэйн нэгэ хубинь байжа, тэрээнтэй нэгэн хамта ажаһуунабди, хүгжэнэбди, заримдаа алдуушье гаргадагбди. Жэшээнь, юрэ бүхы дэлхэй дээрэ эрдэм-техникын хубисхалай ехэ амжалтануудай түйлагдаһаниинь шэнэ партийна документ байгуулхадамнай, ехэ нүлөө үзүүлээ юм. Социально-экономическа зорилгонуудые хурдан түргэнөөр дүүргэхын тулада тэрэ хубисхалай түйлалтануудые ашаглаха хүсэлэнтэйбди. Һүүлэй үедэ угаа шухала болоһон бүхы дэлхэйдэ хабаатай асуудалнууд мүн лэ социализмда нүлөө үзүүлжэ, хамтын шиидхэбэринүүдые абахые эринэ. Тиин энэ ушар Программын шэнэ найруулгада харагдаа.

Мүнөө шэнээр найруулагдаһан КПСС-эй Программа хадаа үе шатадаа түүхэтэ удха шанартай документ байжа, манай энэ сагай бүхы асуудалнуудта, хүн түрэлтэнэй һанаа зобоожо байгаа юумэнүүд болон найдалнуудта харюу үгэнэ гэжэ түгэсхэлдөө хэлэхэ байнаб.

(АПН).

Социалис оронуудаар

БУДАПЕШТ. СЭВ-эй гэшүүн оронуудтай худалдаа наймаанай харилсаа холбоое саашадань хүгжөөлгэ эхилээд байһан түсэбтэ табан жэлэй туршада Венгриин станок бүтээлгын предприятинуудай ажал ябуулгые ехээр тодорхойлхо юм. Мүнөө үедэ һалбарида үйлэдбэрилэгдэдэг хэрэгсэл зүйлнүүдэй хахад шахуу хубинь аха дүү оронуудта эльгээгдэдэг. Ерэхэ табан жэлдэ социалис оронуудта зорюулагдаһан хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдэй сорт янзануудые горитойгоор шэнэлхэ, тэрэнэй техническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ гэжэ Венгриин станок бүтээгшэд харааланхай. Тэдэнтэй хамта СЭВ-тэ ородог оронуудта тоогой программна хүтэлбэритэй болбосоруулгын орёо нарин түбүүд, элдэб янзын промышленна рободууд, мүнөөнэй технологическа лининүүд эльгээгдэхэ ёһотой.

ПРАГА. Чехословакида шулуун нүүрһэнэй шэнэ уурхаие шэнжэлэн ашаглалга ЧССР-эй болон СССР-эй шахтернууд ба эрдэмтэдэй нягта харилсаа холбооной толотомо жэшээ болон тодороо. Остравско-Карвинска уурхайн урда хубида тэдэнэрэй хүсэлэл оролдолгоор шэнэ шахта бодхоогдожо байнхай. Тэндэ 3 мянга гаран метр гүнзэгыдэ эрхим шанартай түлишын нөөсэнүүд хэбтэдэг. Мүнөө совет техникын туһаламжаар газар дээрэһээ сэхэ доошонь шахта малтагдана. Тус шахтада жэлдээ гурбан миллион тонно нүүрһэн малтагдаха. Шэнэ предприятиин проектые зохёолгодо Ворошиловградай «Гипрошахта» институдай ба Новосибирскын «Сибгипрошахтын» мэргэжэлтэд хабаадалсаа юм.

БЕРЛИН. Карл-Маркс-Штадай техническэ дээдэ һургуулиин элдэб факультедүүдэй эрдэм шэнжэлгын коллективүүдэй 80 процентнь ГДР-эй арадай ажахын һалбаринуудай стратегическэ хүгжэлтые тодорхойлдог комбинадууд болон предприятинуудтай нягта холбоотойгоор хүдэлдэг. Иимэ нягта харилсаа холбоон предприятинуудай хурдан түргэн хүгжэлтэдэ туһа нэмэри болоно гээд эрдэмтэд болон хүдэлмэришэд һанамжална. Автомат техникэ, бүтээсэ ехэтэй рободуудые нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ дээдэ һургуулиин түлөөлэгшэдэй аша габьяань ехэ. Тэдэнэрэй туһаламжаар промышленностьда болон хүн зондо хэрэгтэй ехэхэн хэмжээнэй эд бараан үйлэдбэрилэгдэдэг. Дээдэ һургуулиин ба предприятиин түлөөлэгшэдһөө бүридхэгдэһэн комплекс үнгэрэгшэ табан жэлэй эхеэр байгуулагдаһан юм.

СОФИ. Силистренскэ округто машина бүтээлгын томо предприятиин — агрегадна машинануудай комбинадай ажалшад һаяын нэгэ субботые КПСС-эй XXVII съездэ зорюулагдаһан габшагай үдэр гэжэ соносхоһон юм. Энэ үдэр тэдэнэр 200 мянга шахуу левэй продукци нэмэжэ гаргаа. Һаяхан байгуулагдаһан совет-болгар научно-үйлэдбэриин нэгэдэлэй программын ёһоор даабаринуудые дүүргэдэг Силистренскэ комбинадай үйлэдбэриин коллективүүд онсо шалгараа. Иваново хотын ба Софиин металл отолдог станогуудай комбинадай мэргэжэлтэд тэрэнэй бүридэлдэ оронхой. Советскэ Союзай захилнуудые дүүргэхэ талаар хүдэлдэг бригаданууд баһал һайнаар хүдэлһэн байгаа.

(ТАСС).

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС • АПН

ПАРТИИН СЪЕЗДНҮҮДЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

СОФИ. Пернигтэхи В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ комбинадай металлургнууд, зуун тонной электродуговой гурбадахи пеэшэнгэй проект табилгада, барилгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан тэдэнэй совет ханинар дурасхаалта ажалай илалтаяа БКП-гэй XIII съездэдэ, КПСС-эй XXVII съездэдэ зорюулба. Энэ орёо шухала техническэ түхеэрэлгэ дээрэ түрүүшын тонно булад абтаа.

100 тонный пеэшэнгэй ашаглалгада оруулагдаха комбинадай булад хайлуулгын комплексын барилгын хоёрдохи шата дүүрэбэ. Энээнһээ хойшо тэрэ хоморой шухаг, эрхим шанарай металлые 1,5 дахин ехээр үйлэдбэрилхэ байна. Тэрэнэй ашаар сортпрокатна станууд дүүрэн хүсөөрөө хүдэлхэ аргатай.

ВАРШАВА. КПСС-эй болохоёо байгаа XXVII съезд гансал совет хүнүүдэй бэшэ, харин бүмбэрсэг дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай ба хүгжэлтэ дэбжэлтын бүхы хүсэнүүдтэ тон шухала удха шанартай үйлэ хэрэг болохо юм гэжэ Польско-совет ханин барисаанай бүлгэмэй (ОПСД) гол правлениин секретарь Б. Борысюк мэдүүлбэ. СССР-эй социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын программа уласхоорондын ехэ удха шанартай байна. Энэ программа социально-экономическа харилсаанай бүхы шатануудта манай аха дүү харилсаа холбоое улам үргэдхэхэ шэнэ арга боломжонуудые нээнэ. КПСС-эй ээлжээтэ съездын документнүүдэй проектнүүдые нэбтэрүүлхын тула ОПСД-гэй эдэбхитэд үргэн ехэ ябуулганууды эмхидхэнэ.

КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын проектдэ зорюулагдаһан научно-теоретическэ конференци боложо, тэрээндэ элитэ мэдээжэ эрдэмтэд, бүлгэмэй эдэбхитэд хабаадаһан байгаа. Съездын урда тээхи документнүүдые шудалалгада зорюулагдажа, эдэбхитэдэй, лекторнуудай семинарнууд үнгэргэгдэбэ.

ЗЭРГЭНҮҮДЭЭ НЭГЭДҮҮЛХЭ

ЛИССАБОН. Президентын һунгалтын хоёрдохи шатада хархис хүсэнүүдэй түлөөлэгшэ Фрейташ ду Амаралда шанга сохилто үгэхын тула зэргэнүүдээ нэгэдүүлхэ уряатайгаар Португалиин Компартиин Генеральна секретарь Алваро Куньял Португалиин бүхы демократуудта, патриодуудта хандаба.

Социалис партиһаа дэбжүүлэгдэһэн кандидат Марну Соарешай түлөө дуугаа үгэхэдөө, Португалиин арад 1974 оной апрелиин революциин түйлалтануудые буруу һүргэхэ, орон соогоо фашизмын ёһо гуримуудые һэргээхэ гэһэн хархис бүлэгөөрхидэй түсэбүүдые таһалдуулха байна гэжэ тэрэ Порту хотын ажалшадай митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ.

Коммунистнууд М. Соарешта этигэнэ гэжэ ПКП-гэй Генеральна секретарь тэмдэглээ. Теэд тэдэнэр хархис хүсэнүүдэй зүгһөө үзүүлэгдэжэ байһан аюул уршагай урда гараа хабсараад, мини һуужа шадахагүй байна.

Ж. МАРШЕГЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ПАРИЖ. Болохоёо байгаа парламентска һунгалтын үедэ Франциин Компартиһаа дэбжүүлэгдэһэн кандидадуудые үргэнөөр дэмжэхэ уряатайгаар хандана бди гэжэ ФКП-гай Генеральна секретарь Ж. Марше хэлэбэ. «Коммунистнуудай түлөө дуугаа үгэхэ гээшэ хүдэлмэригүйдэлгые усадхахын түлөө дуугаа үгэхэ гэһэн удхатай», — гэжэ тэрэ Авиньондо болоһон олоной хабаадалгатай митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Хоёр жэлэй хугасаа соо Францида 1 миллионһоо үсөөн бэшэ хүдэлмэриин шэнэ һуури байгуулжа болоно. Тиигэхын тула ехэ ехэ баялигуудта, ондоо тээшэнь гаргагдаһан зөөри зөөшэдэ налог татабариие хоёр дахин үргэдхэхэ хэрэгтэй. Хүдэлмэригүйшүүлэй тэдхэмжын хэмжээе дээшэлүүлхые ФКП мүн лэ дурадхаба. Ажалшадай эрхэнүүдтэ горитой ехэ хохидол ушаруулдаг «Хүдэлмэриин сагые гуримшуулха тухай» хүдэлмэришэдтэ зүрюу харша хуулиин проектые баталуулха гэһэн правительствын түсэбүүдые генеральна секретарь эрид буруушаан шүүмжэлээ.

ХҮДЭЛМЭРИЕЭ ТҮГЭСХЭБЭ

МАНАГУА. Латинн Америкын болон Карибска бассейнэй оронуудай политическэ партинуудай түлөөлэгшэдэй конференци «Түбэй Америкэдэ эб найрамдалай, эндэхи оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй байлгын» уряа доро Никарагуагай ниислэл хотодо хүдэлмэриеэ дүүргэбэ. Түбэй Америкэдэхи оршон байдалай орёо түгшүүрилтэй болоһоной, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые улам дэбэргэһэнэй, уласхоорондын экономическа хангалтагүй гурим тогтооһоной түлөө Вашингтон харюусаха ёһотой гэжэ уулзалгада хабаадагшад тэмдэглээ. США-гай ээрхэг түримхэй политикые буруу һүргэхын түлөө. Түбэй Америкэдэ амгалан тайбан байдалые һэргээхын түлөө эдэбхитэй тэмсэлдэ оронуудайнгаа олониитэ арад түмэниие элсүүлэн хабаадуулхыень тэдэнэр энэ түбиин демократическа хүсэнүүдые уряалба.

Стратегическэ доктринатай зохилдуулан, Вашингтон гадаадын политическэ хараа шэглэлээ бэелүүлнэ гэжэ Национальна сүлөөрэлгын Сандинис фронтын гүйсэдхэхэ комиссиин координаторай орлогшо Б. Арсе конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Хархис, дай жүрөөдэлгын, ээрхэн зонхилхы хараа бодолоо бэелүүлэн, Сагаан байшан «одото дайнда» бэлдэнэ, Гренадада [...]рлиг муухайгаар добтолһон байгаа. Сальвадорой хёмороо зүришэлдөөндэ улам үргэнөөр хамааралсана, Никарагуагай революциие дараха гэһэн һэдэлгэ гаргана гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

АЖАЛ ЯБУУЛГЫН ДҮНГҮҮД ХЭЛСЭГДЭБЭ

КАБУЛ. Хилэ шадарай угсаатадай лой Джиргын ба дээдэ джиргын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар ДРА-гай партийна ба гүрэнэй органуудай, нийтын-политическэ эмхинүүдэй ажал ябуулгын дүнгүүдые хаража үзэһэн НДПА-гай ЦК-гай Политбюрогой ээлжээтэ заседани эндэ болобо. Энэ талаар горитой ехэ хүдэлмэри бэелүүлэгдээ гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдээ. Афган армиин дайшалхы ябуулганудай ашаг үрэ дээшэлээ. Гүрэнэй эмхи зургаануудай, нийтын организацинуудай хүдэлмэридэ таряашадые, хү[...]шадые национальна фабрика, заводуудай ээзэдые, дунда шадалтай газар ажал элдүүрилэгшэдые, санаартадые, элдэб угсаатадай түлөөлэгшэдые хабаадуулха талаар нүлөө ехэтэй алхамуудые хэхээр хараалагдана. НДПА-гай зэргэнүүдтэ хүнүүдые эдэбхитэйгээр абана. Гүрэнэй засагай ба хүтэлбэрилгын нютагай зургаануудта арадай түлөөлэгшэдые шата шатаарнь һунгалга амжалтатайгаар үнгэргэгдэжэ байна. Удаадахи түсэбтэ табан жэлдэ ДРА-гай социально-экономическа хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй түсэб бэлдэгдээ. Газарай-уһанай реформо амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна.

Афганистанай Залуушуулай Демократическа Эмхиин (ДОМА) байгуулагдаһаар арбан жэлэй ойе һайндэрлэхэ тухай тогтоол НДПА-гай ЦК-гай Политбюро баталан абаба. Тусхайлбал, Апрелиин революциин түйлалтануудые хамгаалха хэрэгтэ Афганистанай залуушуулай хабаадалсалгые үргэдхэхэ зорилготойгоор политическэ ба ойлгууламжын хүдэлмэри эдэбхижүүлхэ шухала гэжэ тэрээн соо тэмдэглэгдэнэ.

Дотоодын болон гадаадын политикын бусад зарим асуудалнуудые Политбюро хаража үзэб[...]

ҮНДЭР ХАРЮУСАЛГЫН МЭДЭРЭЛТЭЙГЭЭР

«Оршон байгаалиие хамгаалха хэмжээ ябуулгануудай ашаг үрые дээшэлүүлхэ. Ургамалай болон ан амитадай аймагые хамгаалха, олошоруулха ба тэдэниие гамтайгаар ашаглаха, талаар хүдэлмэриие шангадхаха...». СССР-эй Экономическа болон социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проект соохи эдэ үгэнүүдые уншаһан Байгаали хамгаалха Бүхэроссин бүлгэмэй гэшүүн, эдэбхитэн бүхэн шэнээр хүсэлжэн зоригжоно. Проектые шэнжэлжэ үзөөд байхадаа, республикынгаа гол баялиг — байгаалиин түлөө үндэр ехэ харюусалгатай байһанаа бүри гүнзэгыгөөр мэдэрэн ойлгонобди.

Үнэхөөрөөшье, Буряадаймнай байгаали баян даа. Үргэн ехэ хизаар дайдадань хэдэн зуугаад мянган атар тарган мал, адуун, хонин һүрэгүүд бэлшэнэ, бардам ехэ ургасатай поли, сабшалангууд бии. Тэрэшэлэн өөрсэ удха шанартай ашагта малтамалнуудай ехэ хэбтэшэнүүд олдонхой. Ой модо, арһа шүрбэһэ, загаһа, эм домто түүхэй эд болон бусад продукцинуудаараа союзна удха шанартай бэлэдхэлэй хүдэлмэридэ Буряаднай горитой хубитаяа оруулна. Байгаалиһаа ашаглажа абахаһаа гадуур, тэрэнээ һэргээн арьбадхажа шадабалнай, байгаалимнай үнэхөөреол оёоргүй гүн, дууһашагүй мэтээр үзэгдэхэ нөөсэ баялигтай.

Байгаалиин баялигые хамгаалха, аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ талаар асуудалнуудые бэелүүлгэдэ партийна, совет органуудта, промышленна ба хүдөө ажахын предприятинуудта бүлгэмэймнай районно соведүүд, эхин эмхинүүд ехэ туһаламжа үзүүлдэг. Һүүлэй мэдээгээр ВООП-ой республиканска эмхидэ 280 мянган гэшүүн тоологдоно. Һүүлэй жэлнүүдтэ бүлгэмэймнай зэргэ нилээд үргэдэһэн байна.

Байгаали сахин хамгаалха бүлгэмэй районно соведүүдэй, эхин эмхинүүдэй тоосоото-һунгалтын конференцинүүд үнгэрэгдэжэ дүүрэбэ. Хүн зониие байгаалида дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри һайжараа, оршон тойронхи баялигаа хамгаалха шэглэлтэй гүрэнэй хэмжээ ябуулгануудта ажалшадай эдэбхи бүри үргэдөө гэжэ делегадууд тэмдэглэнэ. Байгал далайн оршон тойронхиие хамгаалха ба аша үрэтэйгөөр ашаглаха тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолнуудые бэелүүлгэдэ ВООП-ой Кабанскын, Хойто-Байгалай, Загарайн, Железнодорожно, бусад районно эмхинүүд бүхы хүсэ шадалаа зорюулһан байна.

Республикын Агропромышленна комитет болон хүдөө ажахын НТО хүдөө ажахыда байгаалиин нөөсэ баялигые аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ талаар конкурс харалга 1984—1985 онуудта үнгэргэбэ. Энэ харалгада эрхим дүнгүүдые харуулһан Баргажанай, Хяагтын, Хурамхаанай районуудай түрүү колхоз, совхозуудай жэшээ дээрэ ороной Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ хэрэглэгдээгүй ехэ арга боломжо, нөөсэнүүд бии гэжэ элирүүлэгдэбэ.

Энэ шухала хүдэлмэридэ хабаадалсаха үедөө бүлгэмэй зарим эмхинүүд шэнэ арга боломжонуудые туршажа үзөө. Тиигэжэ ВООП-ой Хойто-Байгалай райсоведэй ойлгуулалжын болон бодото туһаламжын хүдэлмэри хүн зоной дунда ябуулһанай ашаар шэрүүн уларилтай хизаарта хамтын ба үмсын саадууд, огородууд хүгжөөгдэжэ эхилэнхэй. Предприятинуудай дэргэдэхи теплицэ түрүүшын ажахынуудта ургуулагдаһан овощуудаар хойто зүгэйхид өөһэдыгөө хангажа захалаа.

Бүлгэмэй олонхи райсоведүүд, эхин эмхинүүд байгаали аршалан хамгаалгын хүдэлмэридэ ажалшадые үргэнөөр хабаадуулна. Бүлгэмэй ниитын инспекторнүүдэй зэргэдэ 1 490 хүдэлмэришэн, колхозник, алба хаагшан, комсомолой гэшүүн тоологдоно. Хойто-Байгалай райондо залуу ниитын инспекторнүүд ахалагша охотовед И. А. Феденевой хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай отрядта нэгэдэнхэй. ВЛКСМ-эй Хойто-Байгалай горкомой батлаһан өөһэдын уставтай тус отряд ойлгуулалмжын ехэ хүдэлмэри ябуулжа, хуули бусаар агнаха дуратайшуултай эбсэшэгүйгөөр тэмсэнэ.

В. И. Ленинэй һургаал заабариин үндэһэн дээрэ ургажа ябаһан эдир үетэниие байгаалидаа дуратайгаар хүмүүжүүлгэдэ бүлгэмэй эдэбхитэд ехэ анхарал, оролдолго гаргана. Мүнөө ВООП-ой республиканска эмхидэмнай байгаалиин 143 мянга гаран эдир нүхэд тоологдоно. Тэдэнэй һурган хүмүүжүүлэгшэд-багшанар, ой модоной болон агнуури-олзоборилгын ажахын хүдэлмэрилэгшэд тэдэниие бага балшар наһанһаань байгаалидаа дуратайгаар хүмүүжүүлхын тула бүхы арга боломжонуудые хэрэглэнэ. Энэ талаар һургуулиин лесничествэнүүд болон заказнигууд ехэ үүргэ дүүргэдэг. Тэдэнэй тоо мүнөө республикадамнай 200 шахуу болонхой. Ой модотой хэдэн арбаад мянган гектар талмайда залуу модо харууһалха, ойн зэрлиг амитад ба шубуудые хооллуулха хүдэлмэриие эдир ой модошод болон егерьнүүд даажа абанхай. Жэшээлхэдэ, Мухар-Шэбэрэй районой Заганай заказнигта ахалагша охотовед К. К. Ребенскиин хүтэлбэрилдэг байгаалиин эдир нүхэд ой соохи зэрлиг амитадай тоо бүридэлые олошоруулжа шадаа. Харин Зэдын ой модоной ажахыда хүдэлһэн 150 хүбүүд, басагад байгаалида хабаатай мэргэжэл шэлэжэ, ой модоной тусхай техникумууд болон институдуудта һуража байна, зариманиинь дүүргэнхэй.

Байгаали хамгаалха бүлгэмэй районно Соведүүдэй, эхин эмхинүүдэй тоосоото-һунгалтын конференцинүүдэй, суглаануудай үедэ хэлэгдэһэн һанамжа, дурадхалнуудые арбан хоёрдохи табан жэлэй хугасаа соо бэелүүлхэ ёһотойбди. Тиигэхын тулада бүлгэмэйнгөө эхин эмхинүүдэй эдэбхи үүсхэлые нэн түрүүн дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Эдэ үгэнүүдые бодото ажал хэрэгүүдээрээ батадхаһан олохон эхин эмхинүүд бии гээшэ. Тэрэ тоодо Баргажанай районой Уланай колхозой, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын автобазын болон эхин бусад эмхинүүд ороно.

Ажалшадые экологическа талаар хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие бүри һайжаруулха зорилго табигдана. Байгаалиингаа баялигые ашаглаха үедөө гаргаһан алдуу эндүүнүүднай экологическа гүйсэд эрдэм мэдэсэгүйемнай харуулна. Тиимэһээ байгаали хамгаалха зорилготой арадай университедүүдые, кинофестиваль болон лекцинүүдые, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые, бусад арга боломжонуудые улам үргэнөөр хэрэглэхэ ёһотойбди.

Харалга, рейд болон шалгалтын ондоо аргануудые хэрэглэжэ, элирүүлэгдэһэн дутуу дундануудаа усадхаха талаар хүдэлмэриеэ эхин эмхинүүд, райсоведүүд шангадхахынгаа хэжүүгээр хэжэ байһан ажал тухайгаа мэдээсэхэ ёһотой. Энэмнай бүхы хүдэлмэриин амжалтын эхин гэжэ хэлэхэдэ болохо.

Загарайн районой пионернүүд ба һурагшадай — байгаалиин эдир нүхэдэй һаяхан гаргаһан үүсхэл үргэнөөр дэмжэгдэхэ ёһотой. Нютагайнгаа багахан горхонуудые өөһэдынгөө хамгаалга доро абажа, тэдэнэй һубаг, һалаануудые сэбэрлэхэ, эрьенүүдтэнь модо, һөөгүүдые тариха, «ногоон патрульнуудай» шалгалта эмхидхэхэ тухай уялгануудые абаа.

Байгаали хамгаалха Бүхэроссин бүлгэмэй Буряадай республиканска эмхиин гэшүүдэй хэһэн дэмбэрэлтэй һайхан хэрэгүүд яһала олон байха. Мүн лэ ВООП-ой эхин эмхинүүд, райсоведүүд дүй дүршэлөөр баяжанхай. Арбан хоёрдохи табан жэлдэ табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлхын тула хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд, мүн хүсэн бии гээшэ. «Энэ хэрэгтэ ниитын эмхинүүдэй болон хүн зоной хабаадалсаха түхэл маягуудые, онол аргануудые үргэдхэхэ» гэһэн тодорхой зорилго Гол шэглэлнүүдэй проект соо табигдаа. Тиимэһээ СССР-эй Экономическа болон социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проектээр хараалагдаһан зорилгонуудые ВООП-ой Буряадай республиканска эмхиин, бүхы гэшүүдэйнь бэелүүлхэ байһандань найданабди.

И. ИГНАТЬЕВ,
ВООП-ой Буряадай республиканска соведэй түрүүлэгшын орлогшо.

СЭГНЭШЭГҮЙ ҮҮРГЭ

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэ байгуулагдаһан Агнуури-олзоборилгын управлени олон һалбаритай үйлэдбэри мүн. Ан амитадай аймагые хамгаалха ба үсхэбэрилхэ талаар уялгата хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэһээ гадна агрокомплексдо барилгын материалнуудые бэлдэхэ, үрэ жэмэс, һархяаг болон эм домто ургамалнуудые бэлэдхэхэ нэмэлтэ даабаритай юм. Үйлэдбэриин гол түсэбтэ даабаринуудаа управленимнай нёдондо октябриин 1-дэ дүүргээ һэн гэжэ тэмдэглэлтэй.

Түсэбүүдые урагшатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ агнуури хинан шалгадаг гүрэнэй албанайхидай эдэбхитэй хүдэлмэри ехэ туһа нэмэри болодог гээшэ. Ан амитадые хамгаалгые шангадхаха ба тэдэниие үсхэбэрилгые гүримшуулан нарижуулха, һүрэгыень олошоруулха шэглэлтэйгээр охотоведүүднай хүдэлмэриеэ комплексноор ябуулдаг юм.

Буряадтамнай Баргажанай, Байгалай заповеднигүүд, 31 заказник байгуулагданхай. Тиихэдэ республикадамнай 36 охотовед, 48 егерь хүдэлнэ. Эдэнэр бултадаа тусхай эрдэмтэй, дүй дүршэлтэй зон юм. Түрэл байгаалидаа дуратай байха, албанайнгаа уялгые үндэр мэдэрэлтэйгээр дүүргэхэ гээшэ бага гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, хүйтэн халуунда хэдэн хоногоор ой тайга соогуур ябаха, хада уулануудаар абирха хэрэгтэй болодог шуу. Тиимэһээ хүдэр шамбай бэетэй, эрэлхэг зориг түгэс эдэ зомнай габшагай ажалаараа байгаалиие, ан амитадые аршалха хэрэгтэ сэгнэшэгүй ехэ хубита оруулна ха юм.

Эдэ үгэнүүд Захааминай районой ахалагша охотоведээр 1974 онһоо хүдэлжэ байһан И. Н. Сизовто сэхэ хабаатай. Энэ хугасаа соо бүхы даабаринуудаа урагшатайгаар бэелүүлхэһээ гадна, хуули бусаар агнагшадтай шанга тэмсэл хэдэг юм. Иван Никитовичэй эдэбхи үүсхэлээр инспекторнүүдэй, «Эдир егерьнүүдэй» бүлэгүүд эмхидхэгдэнхэй. Районой ажалшадта ба һургуулиин һурагшадта һэргылэмжын удхатай лекцинүүдые уншадаг, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг юм. Хуули сахин хамгаалдаг албанай хүдэлмэрилэгшэдтэй нягта холбоо харилсаатайгаар, бодомжотойгоор, үүсхэлтэйгээр тэрэ ажалаа хэдэг. Энэ мэтын ашаар XI табан жэлэй туршада түсэбтэ табан жэлэйнгээ даабаринуудые аяар гурба дахин үлүүлээ. Харууһалдаг участогтань агнууриин дүрим хазагайруулагшад нилээд үсөөрһэн байна.

Хойто-Байгалай районой ахалагша охотовед И. А. Феденев нютагайнгаа зэрлиг ан амитадые хамгаалха талаар ехэхэн хэмжээнэй эмхидхэлэй хүдэлмэри хэдэг юм. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг 13 охотоведһээ, 6 егерьһээ бүридэһэн коллектив Дабаанһаа Витим мүрэн хүрэтэр 500 гаран километр зайда нэмжыһэн дэбисхэр дайда харууһалха уялгатай. Байгал-Амарай түмэр замые зубшаһан газарта Баргажанай заповедник, үшөө 3 заказник оршодог гээшэ. Хүн зоной олоороо гүн байгаалиие «эзэмдэжэ» байһан үргэн ехэ газарые харууһалхань хэды хүндэб гэжэ ойлгомоор. Мүн һайн харгынууд байхагүй, хиналтада абтаагүй буутай хүнүүд олон. Иимэ эрхэ байдалда И. А. Феденев горитойхон хүдэлмэри хээ. Тусхайлбал, байгаали хамгаалха комсомол-залуушуулай 3 отряд, «Эдир егерь» гэжэ отряд эмхидхэгдээ, агнууриин талаар ниитын 300 инспектор томилогдоо.

Охотоведүүд—Ю. Н. Волков, (Яруна), А. В. Родионов (Тарбагатай) биотехническэ ба һэргылэмжын хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулдаг, үйлэдбэриин түсэбүүдые урагшатайгаар дүүргэдэг юм.

Агнуури-олзоборилгын ажахын управленидэ ахалагша охотовед А. В. Цыреновэй толгойлдог оперативна бүлэг тушаа зорюута тогтожо хэлэхэ хүсэлтэйб. Тэдэ хэд бэ гэбэл, Эрхүүгэй А. А. Ждановай гүрэнэй университет дүүргэһэн С. Г. Щепин, жолоошон В. Т. Сластин, Урид зохёогдоһон түсэбэй ёһоор республикынгаа хүдөө нютагуудаар автомашинаар рейднүүдые, тэрэшэлэн вертолёдоор хиналта хэдэг байха юм. Байгша оной эхинһээ Баунтын, Хойто-Байгалай, Яруунын болон бусад районуудаар 200 гаран часай туршада ниидэлгэ-шалгалтануудые эмхидхээ. Тиигэжэ дүн хамта зуу гаран хоногой туршада хүдөөгөөр ябахадаа, агнууриин дүрим эбдэһэн хэдэн зуугаад ушар элирүүлээ. Хэнэйшье мэдэһээр, хуули бусаар агнагшад гү, али агнууриин дүрим хазагайруулагшад балшыса баригдахадаа, нэрэ обогоо, ажалайнгаа газарые худалаар хэлэжэ, бэеэ далдалхые оролдодог гээшэ ааб даа. Мүн лэ гүрэнэй инспекторнүүдэй «бай!» гэһээр байтар тэдэнэй тэрьедэхэ ушарнуудшье тохёолдодог ха юм. Тиигэбэ ябабашье охотоведүүд, гүрэнэй

«БУРЯАД ОРОН-86» ГЭҺЭН ФОТОКОНКУРСДО. «ХАМАР ДАБААНАЙ ХОРМОЙДО».

О. МАРИЕВАЙ фото.

ХҮНГЭН АЖАЛТАЙ БЭШЭ ЮМ

Хэжэнгын лесничествын коллектив үнгэрэгшэ жэлдэ түсэбтэ бүхы даабаринуудаа урагшатайгаар бэелүүлһэн байна. Түрэл коллективэйнгээ энэ амжалтада түрүү ой модошон, КПСС-эй гэшүүн Жалсан Цыденович Жамбаловай оруулһан хубита бага бэшэ гэжэ тоолохо хэрэгтэй.

Ой модошоной ажал хэрэгтэ нарһанай борбоосгой, урэһэнүүдые суглуулга гол уялганууднайнь нэгэн болодог. Жалсан Цыренович өөрынгөө даадаһан участогые эрхим һайнаар мэдэдэг һэн тула нарһанай урэһэ бэлэдхэхэ даабарияа ходо үлүүлэн дүүргэдэг заншалтай. Нёдондо хэды ургасагүй жэлэй тохёолдобошье, мүнөөхил үндэр үрэ дүн тэрэ туйлаа. Түсэбэй ёһоор 12 килограммай орондо нарһанай 52 килограмм урэһэ суглуулһан байна. Эды шэнээн урэһэ бэлэдхэхын тулада хэды шэнээн борбоосгой суглуулха хэрэгтэй болоно гээшэб! Энэмнай тиимэшье хүнгэхэн ажал бэшэ ха юм.

Б. БАЛДАНОВ.

ЗУНАЙ ХЭШЭГҮҮД

Сагаан скатертяар хушагдаһан стол дээрэ табагаар дүүрэн алим жэмэсүүдэй байхые харахада. тэрэниие амталхада хэды һайхан бэ! Болбосоронги, шүүдэртэл сэлсылдэһэн алирһан, үхэр нюдэн, гүлзөөргэнэ мэтын жэмэсүүд нюдэндэтнай эли харагдаһан мэтэ болохо...

Хойто-Байгалай коопзверопромхоз, Уоянай госпромхоз, Ангоянын, Хойто-Байгалай, Уоянай ой модоной ажахынууд ой тайгын хэшэгые гэхэ гү, али зэрлиг алим жэмэсүүдые нёдондо элбэг ехээр бэлдэһэн байна. Илангаяа эдэ коллективүүд алирһа, хара нэрһэ бэлэдхэхэ түсэбөө 104 процент (хара нэрһэнэй түсэб аяар 3 дахин үлүүлээ) дүүргээ. Гансал Уоянай ой модоной коллектив алирһа суглуулха талаар түсэбтэ даабарияа 310 процент бэелүүлһэн габьяатай.

Ой тайгын хүргэгдэһэн эдэ хэшэгүүд районой столовонуудта үбэлдөө наймаалагдажа эхилээд, хүн зоной һайшаал магтаалда хүртэнэ.

К. ЭРХИТУЕВ.

«ЗӨӨЛЭН АЛТАН» АДХАРНА

Байгаалиин баялиг — ан, гүрөөлэй, хэрмэ, булганай хойноһоо агнуури хэхээр хүбшэ тайгада гараһан ангуушад үргэбшэ дүүрэн «зөөлэн алтатай» бусажа ерэбэ.

— Манай госпромхозой штатна хэдэн арбаад ангуушадһаа гадна, районоймнай агнуурида дуратайшуул олоороо хүбшэдэ гараһан юм. Эдэ үдэрнүүдтэ тэдэнэр баян олзоёо тушаажа эхилбэ, — гэжэ Улаан-Үдын госпромхозой экономист З. А. Константинова омогорхоно.

Дурсагдагша ажахын ангуушад байгша оной нэгэдэхи кварталда 5500 түхэригэй олзо хэжэ, госпромхозойнгоо жэлэй түсэбтэ даабарияа дүүргэхэ хэрэгтэнь горитой нэмэри оруулһан байба. Энээнэйнь ашаар тус ажахы ангай мяха, «зөөлэн алта» суглуулха жэлэйнгээ түсэб хоёр дахинаар дүүргэжэ амжаба. Районой мэргэн ангуушад П. Г. Жарков, Л. С. Иванов гэгшэд бусад ангуушадтаа орходоо баян олзотой хүбшэһөө бууһан байба. Эдэнэр һараһаа үлүү саг соо хүбшэдэ агнуури хэхэдээ, абаһан уялгануудаа хоёр, гурба дахин үлүүлжэ шадаа бшуу. Жэшээнь, Павел Гаврилович Жарков хоёр зуугаад хэрмэ, олон тоото бусад ан, арьяатанай арһа асаржа тушааһан байна. Мүн тэрэ хэдэн центнер бугын, гүрөөһэнэй, шандаганай мяха тушаажа, абаһан уялгаяа үлүүлэн дүүргэбэ. Дурсагдагша хоёр ангуушадай тушааһан ан, арьяатанай, булга, хэрмэнэй арһан үндэрөөр сэгнэгдэжэ, эдэнэр нэмэлтэ түлбэриин хэдэн зуугаад түхэригтэ хүртэбэ.

Госпромхозой ангуушад хамта дээрэнь долоон мянган шахуу хэрмэнэй, хоёр мянганһаа дээшэ шандаганай, хэдэн арбаад һолонго, үенэй, үнэгэн болон шэлүүһэнэй үнэтэй сэнтэй арһа олзоборилһон байба.

Тэрэшэлэн хэрмэн, булганай арһа һайнаар үбшэжэ, хатаажа абаһан ангуушад тэдэнээ дээдэ сортоор тушаахадаа, ехээр олзотоно. Ангуушад гансашье буу баряад агнуури хэдэг бэшэ, мүн занга, хабхаан табижа, мяхаша арьяатадые олзоборилдог баян дүршэлтэй болонхой.

Мяхаша арьяатад хүдүүгэй, һойрой, шандаганай, хэрмэнэй мяханда дуратай байдаг гээшэ. Ангуушан бүхэн эдэ бүгэдые һайнаар ашаглаһандаа баян олзотой бусаба ха юм.

Госпромхозой хүдэлмэрилэгшэд ангуушадай хүбшэһөө асарһан баян олзые тус тустань сортлоод, ангай арһа тушаан абадаг Эрхүүгэй баазада эльгээхээр бэлэдхэл хэжэ, туха сүлөөгүй байна.

Т. БАДМАИН.

Манай тайлбари

ОНДАТРА

Ондатра хадаа мэрэгшэ отрядай уһан соо амидардаг амитан. Маяг түхэлөөрөө тэрэ уһанай хара үхэр хулганада адлирхуу юм. Арһанайнгаа үнгэ зүһөөр, һүүлээрээ болон бэеынгээ хэмжээгээр тэрээнһээ илгарна. Нюрганиинь хүрин харабтар, гэдэһэниинь элһэндэл шара сайбаршаг үнгэтэй. Бэеынь ута хоншоорһоо һүүлэй үзүүр хүрэтэр гушан сантиметр, һүүлынь 23 сантиметр. Дунда зэргээр эмэнь 990 грамм, эрэнь 1035 грамм шэгнүүритэй.

Энэ амитан намаг соо. нуурнуудай эрьеэр байрладаг. Уһанай ургамалнуудай үндэһэ эдижэ, хоолойгоо тэжээнэ. Хоолой дутабал, бахануудые, уһанда амидардаг томо сохонуудые баридаг. Ондатра үдэртөө унтажа амардаг, наранай оромсоор нүхэнһөө гаража хоол бэдэржэ (зайгуултадаг юм.

Үндэр эрьетэй газарта байрлажа, нүхэ малтадаг. Нүхэндөө ородог харгынь заатагүй уһан доро, амардаг бамбаахайтай уургайнь уһанай нюруунһаа дээрэ, хододоо хуурай байдаг. Нүхэ малтаха аргагүй, набтар эрьетэй газарта хүбхэн, уһанай замаг, ногоо суглуулжа, нуурай захаар шобогорхон «гэрхэнүүдые» баридаг гээшэ.

Хабартаа, мүльһэнэй хүсэд хайлаһан хойно эшээнһээ гараад, оршон тойроной уһалиг бүхы газараар таража, жэлэй дулаан сагые үнгэргэдэг. Намартаа оёортоо хүрэтэр хүрэдэггүй, эдисээр баян хоолтой, гүнзэгы нуурта, уһа сөөрэмүүдтэ үбэлжөөнөө үнгэргэхэеэ дахинаа олоороо суглардаг.

Ондатра айхабтар түргэн үдэдэг амитан. Нэгэ түрэхэдөө 5—10, дунда зэргээр 8 гүлгэ гаргадаг. Жэлдээ хоёр, заримдаа гурба дахин түрэдэг байха.

Энэ амитан олон дайсадтай. Гол түлэб һолонго, бүдүүн хүзүүн, үнэгэн, зольбо нохойнууд, намагай хоёр янзын хулда харсага, сурхай, гутаар, тула загаһад болоно. Уһанай үер, хагда галдалга, намаг хатаалга, ган гасуур гэхэ мэтэ ушарнууд ондатрын амидаралда һаад тойбо ехээр татана.

Эдэ шалтагаануудһаа уламжалан, ондатрын тоо толгой хаа хаанагүй урданайхиһаа үсөөн болошонхой. Зөөриин хойноһоо шунахайрһан зарим ангуушад арһыень абаха гэжэ хорюултай үедэ ондатрые хюдана. үбэлдөө байрлаһан гэрнүүдыень һандаана.

Профессорнүүд Н. А. Смирнов, Б. М. Житков гэгшэд манай гүрэнэй дэбисхэр дээрэ ондатра үсхэбэрилхэ тухай дурадхал эгээл түрүүшынхиеэ оруулһан байгаа. Тиигэжэ 1928 ондо Финляндиһаа худалдагдажа абтаһан 114 ондатра, Архангельска областиин Соловецкэ арал, Канадаһаа асаргадаһан 30 ондатра Камчаткын Карачинска арал дээрэ табигдаа һэн. Тэдэ ондатранууд шэнэ нютагтаа ехээр тааража, үдэһэн байна. Ураал, Казахстан, Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй 113 область, хизаар, республикануудаар 1931—65 онуудай туршада хамтадаа 280 мянган ондатра амидыгаар баригдажа нүүлгэгдээ.

Ондатрын түрэл эхэ нютаг —Хойто Америкэ, Тэндэхи ангуушад мяхыень амтархан эдидэг заншалтай. Эгээл түрүүшынхиеэ хэдэн ондатра Канадаһаа Европо асаргадажа, 1905 ондо Прага хотын оршон тойрондо табигдаһан түүхэтэй. Арбаад жэл үнгэрһэн хойно эндэһээ ондатра дүрбэн зүг тээшэ таража, Германиин, Австриин, Польшын болон Югославиин дайдада дайралдадаг болоо һэн.

Манай республикада ондатра 1932 ондо асаргадажа, Хойто-Байгалай районой Иркана нуурта Соловецкэ аралһаа түрэлтэй 183 ондатра табигдаһан байгаа. Шэнэ нютагтаа тэрэ эдихэ баян хоол, байрлаха, хорохо газар оложо, бусад нуур, сөөрэмүүдээр үдэжэ тарашоо бэлэй. Ондатра хадаа мүнөө үедэ гүрэнэй «зөөлэн алтанай» дээжэ булган, хэрмэн шэнги эгээл олоор баригдадаг, эгээл үнэтэй арһатай зэрлиг ангуудай нэгэниинь болонхой. 1935 ондо түрүүшын туршалгын олзоборилго нээгдээ һэн.

Республикымнай ангуушад 1937 ондо 15800, 1940 ондо 107.700, 1959 ондо 245.100 ондатра барижа, арһыень гүрэндэ тушаагаа. 1968 онһоо эхилээд, энэ ангые олзоборилжо, арһыень бэлэдхэлгэ доошоо ороһон байна. Энээнэй шалтагаан дээрэ дурсагдаа һэн. Мүнөө сагта оройдоол 60—70 мянган арһан бэлэдхэлэй пунктда тушаагдадаг байха.

Ондатрын тоогой үсөөрһые хараадаа абажа, 1980 ондо Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет республика соо ондатра үсхэбэрилгые һайжаруулха тухай тусхай тогтоол батлаһан юм. Энэ тогтоол соо 1981—85 онуудай үедэ бэелүүлэгдэхэ комплексно ажал ябуулганууд хараалагдаа һэн. Буркоопсоюзай агнуури олзоборилгын ажахынууд энэ тогтоолые бэелүүлэн, үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада элдэб биотехническэ хэмжээнүүдые эмхидхээ. Ондатра үсхэбэрилхэ ажалда 1981 онһоо 100 мянган түхэриг мүнгэн гаргашалагдаа. 1985 ондо Хойто-Байгалай нуур сөөрэмүүдтэ—200, Түнхэндэ—84, Баргажанай, Прибайкалиин коопзверопромхоздо 50—50 ондатра нүүлгэгдэн абаашагдаа.

Ондатра үсхэбэрилгэдэ коопзверопромхозуудай мэргэжэлтэдэй анхаралаа ехээр хандуулдагһаа дулдыдажа, хэзээ урданайхиһаа һайн үрэ дүн мүнөө туйлагдаа. Хэрбээ 1984 ондо 56902 ан баригдаа һаа, нёдондо 68336 ондатрын арһан тушаагдаа. Агнуури-олзоборилгын ажахын охотоведүүд нүүлгэгдэһэн ондатрануудые харууһалха, хайшан гэжэ шэнэ газарта амидархыень шэнжэлхэ юм.

Ондатра үсхэбэрилхын, олоор олзоборилхын тула ажахы бүхэндэ биотехническэ хэмжээ ябуулгануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, агнууриин дүрим эбдэгшэдтэй болон арһа хубиин хэрэгээр эдлэгшэдтэй шанга тэмсэл соносхохо шухала.

М. ГЫЛЫКОВ,
биолог-охотовед.

Р. АБИДУЕВАЙ фото.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23, редактор—2-50-86, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08. зам. редактора—2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-39-58. культуры и школ—2-60-21 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина Н-00380. Заказ № 42. Индекс 046